

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Reakce plzeňského tisku na vypuknutí 1.svetové
války**

Zuzana Egnerová

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor České dějiny

Bakalářská práce

**Reakce plzeňského tisku na vypuknutí 1.svetové
války**

Zuzana Egnerová

Vedoucí práce:

PhDr.Lukáš Novotný, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013

.....

1.	ÚVOD.....	5
2.	SITUACE PŘED 1.SVĚTOVOU VÁLKOU	7
2.1.	Politická situace v Evropě v roce 1914	7
2.2.	Habsburská monarchie před 1. světovou válkou	9
2.3.	Sarajevský atentát.....	10
2.4.	Začátek 1. světové války.....	13
2.5.	Válečné nadšení v Čechách v létě 1914	17
3.	REAKCE PLZEŇSKÉHO TISKU NA VYPUKNUTÍ 1.SVĚTOVÉ VÁLKY	20
3.1.	28.června 1914.....	20
3.2.	29. Června 1914	20
3.3.	30. června 1914.....	25
3.4.	1. Července 1914.....	28
3.5.	2. července 1914	30
3.6.	3. července 1914	31
3.7.	4. Července 1914.....	Chyba! Záložka není definována.
3.8.	6. Července 1914.....	35
3.9.	7. Července 1914.....	35
3.10.	8. Července 1914.....	36
3.11.	9. Července 1914.....	37
3.12.	10. července 1914	37
3.13.	11.července 1914	45
3.14.	13. Července 1914.....	46
3.15.	14. Července 1914.....	47
3.16.	15. Července 1914.....	48
3.17.	16. Července 1914.....	48
3.18.	17. Července 1914.....	49
3.19.	18. Července 1914.....	51
3.20.	22. Července 1914.....	51
3.21.	23. Července 1914.....	52
3.22.	24. Července 1914.....	52
3.23.	25. Července 1914.....	54
3.24.	26. Července 1914.....	56
3.25.	27. Července 1914.....	57
3.26.	28. Července 1914.....	58
4.	ZÁVĚR.....	60
5.	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	63
6.	RESUMÉ.....	65

1. ÚVOD

Práci je zaměřena na reakci plzeňského tisku na vypuknutí 1. světové války. Je zde zahrnuto období od atentátu na arcivévody Františka Ferdinanda d'Este a jeho ženy vévodkyně Žofie z Hohenbergu, až po rakousko-uherské vyhlášení války Srbsku. V úvodní kapitole nalezneme krátké nastínění situace před vypuknutím války a celkově o náladě v Evropě. Je tu krátké uvedení politické situace, která byla už řadu let napnutá, a tak trochu jasně směřovala k velké válce, která, což nikdo nedokázal odhadnout, zachvátila celou Evropu.

Dále je tu krátká kapitola, která popisuje život císaře Františka Josefa I. a jeho přímých příbuzných. Část práce je věnována i samotnému atentátu, kterému byl vždy možná mylně připisován hlavní důvod vypuknutí války. Ostatní kapitoly obsahují těsnou chvíli před vyhlášením války Srbsku a době chvíli před ní. V poslední vedlejší části se věnuji v mnoha směrech skloňovanému válečnému nadšení, které je z mnoha stran vnímáno pro Čechy negativně.

Do své hlavního díla byly zahrnuty informace, získané z tisku z roku 1914 a zvoleny byly čtyři větší noviny v Plzni té doby vycházející: Český Denník, Nová Doba, Český Venkov, Posel Lidu. Tyto tiskoviny jsou všechny spojeny s nějakou politickou stranou té doby, nebo alespoň sympatizující s nějakým uceleným politickým názorem a ideou. I přes velkou cenzurou té doby se pokusím vyčíst rozdíly ať už skryté nebo zjevné, shrnout je v závěru.

V úvodních kapitolách byla využita domácí dostupná literatura. Jako nejvýznamnější z nich, ze kterých se daly nejlépe čerpat hlavní informace do větší části úvodních kapitol byla prof. Aleše Skřivana (Císařská politika) kniha detailně popisuje politické vztahy v Evropě a zachycuje je daleko do devatenáctého století. Též hodně informativní byla kniha od německé spisovatelky Brigitte Hamonové, které ve své životopisné encyklopedii *Habsburkové* detailně a propracovaně píše o životech příslušníků habsburského rodu.

Zkoumané noviny byly tou dobou hojným zdrojem informací, a i dnes si po jejich přečtení můžeme udělat docela přesný obrázek té doby.

K získání novin posloužila Studijní a vědecká knihovna města Plzně, kde mají veškerá periodika, která vycházela ve zkoumané době, uložena.

2. SITUACE PŘED 1.SVĚTOVOU VÁLKOU

2.1. Politická situace v Evropě v roce 1914

Již v roce 1878 dostala habsburská monarchie souhlas k anexi Bosny a Hercegoviny a Novopazarského Sandžaku, ale ministr zahraničí Gyula Andrassy o tomto nechtěl moc uvažovat, protože se obával nesouhlasu velmocí a Osmanské říše, pod které tyto oblasti spadaly, ale fakticky je ovládalo Rakousko-Uhersko.¹ V roce 1879 Otto von Bismarck zprostředkoval podepsání spojenecké smlouvy Německa a Rakouska-Uherska. Její účel měl být původně obraný a měla řešit případ, kdyby jednoho z nich napadlo Rusko.² „Z Bismarckova hlediska měla smlouva Německu umožnit dohled nad rakouským počínáním v jihovýchodní Evropě.“³

V roce 1903 proběhl v Bělehradě převrat, který ukončil vládu Alexandra Obrenoviče a jeho manželky Dragy, a místo nich se vlády ujala dynastie Karadjordjevićů. Rakousko-Uhersku tato situace zprvu nedělala větší starosti, protože se hospodářská závislost Srbska na svém severním sousedovi zdála nezměnitelná. Nový panovník nebyl nijak zvláště zaměřen proti Rakousku-Uhersku, ale jeho slovo v jeho zemi nebylo nijak důležité. Rozhodovali jiní. Mezi ně patřili hlavně radikálové, kteří stáli za převratem a byli orientováni striktně protirakousky. Panovník měl obavy z toho, aby jeho osud nebyl stejný jako osud jeho předchůdce, proto král Petr nijak nezakročil a nevzdoroval, a tak se rakousko-srbské vztahy výrazně zhoršily.⁴

¹ Podrobněji Viz SKŘIVAN, Aleš, Císařská politika: Rakousko-Uhersko a Německo v evropské politice v letech 1906 – 1914, Praha 1996, s. 51.

² Podrobněji Viz VINEN, Richard, Evropa dvacátého století, Praha 2007, s. 366.

³ VINEN, Richard, Evropa dvacátého století, Praha 2007, s. 366.

⁴ Podrobněji Viz HLAVAČKA, PEČENKA, Milan, Marek, Trojspolek, Praha 1999, s. 194.

Další konflikt mezi Rakousko-Uherskem a Srbskem byla tzv. „prasečí válka“. „V březnu 1906 vyhlásilo Rakousko-Uhersko Srbsku celní válku jako odvetu za to, že se Srbsko odvážilo vytvořit celní unii s Bulharskem, a tak se částečně ekonomicky emancipovat od mocného severního souseda.“⁵ Dlouho neaktivní plán anexe Bosny a Hercegoviny a Novopazarského Sanžaku se opět aktualizovala. „Podle Berlínské smlouvy Rakousko-Uhersko mohlo na tomto území udržovat vojenskou posádku a mít v držbě vojenské pozemní komunikace, což bylo explikováno jako i právo budovat železniční trati.“⁶ Tuto věc zatím realizovalo samo Turecko, které dostavělo železniční trať do Mitrovice, a na jižní hranici Sandžaku již na přelomu století. Stavba rakouské dráhy byla dokončena v roce 1905. Teprve po propojení dráhy s Bosnou začala tato část země být atraktivní pro Rakousko-Uhersko, a to začalo s anexní aktivitou.⁷

„V úterý 6. října 1908 předal rakousko-uherský velvyslanec v Konstantinopoli markrabě Pallavicini velkému vezíru Kiamilu pašovi nótu, již byla turecké vládě oznámena anexe Bosny a Hercegoviny i vyklizení Novopazarského sandžaku. V téže době předali velvyslanci Rakouska-Uherska v metropolích velmocím osobní dopisy císaře Františka Josefa I. informující hlavy států o tomto kroku, 7. října 1908 byla anexe veřejně oznámena.“⁸

⁵ HLAVAČKA, PEČENKA, Milan, Marek, Trojspolek, Praha 1999, s. 194, 195.

⁶ SKŘIVAN, Aleš, Císařská politika: Rakousko-Uhersko a Německo v evropské politice v letech 1906 – 1914, Praha 1996, s. 41.

⁷ Podrobněji Viz SKŘIVAN, Aleš, Císařská politika: Rakousko-Uhersko a Německo v evropské politice v letech 1906 – 1914, Praha 1996, s. 205 -216.

⁸ SKŘIVAN, Aleš, Císařská politika: Rakousko-Uhersko a Německo v evropské politice v letech 1906 – 1914, Praha 1996, s. 63.

Tento stav nadobro zbavil Ruska naděje na černomořské úžiny a po několik desetiletí dobré rakousko-ruské vztahy nadobro ochladly. Rakousko-Uhersko s podporou Německa vyloučilo jakoukoli diskuzi o anexi se státy Dohody.⁹ Samotná anexe měla největší dopad na samotné Rakousko-Uhersko. Na Balkánském poloostrově probíhal masivní bojkot rakousko-uherských výrobků a částečná mobilizace. Srbský slib žít s monarchií v souladu, byl spíše vynucený pro zachování klidných vztahů. Anexe zaktivovala nacionalistické vášně a probudila teroristickou činnost, která měla za úkol přikročit k činu dříve, než si bosenské obyvatelstvo zvykne. Od anexe Bosny a Hercegoviny vedla již jasná cesta k sarajevskému atentátu.¹⁰

2.2. Habsburská monarchie před 1. světovou válkou

Konec 19. a začátek 20. století je spojován s krizí, která se držela Habsburské monarchie už řadu let. Doba panování Františka Josefa I. byla spojena s dobou změn. Od období průmyslové revoluce do vyhlášení všeobecného hlasovacího práva pro muže v roce 1907.

František Josef I. se narodil 18. 8. 1830 ve Vídni a zemřel 21. 11. 1916 jako syn Františka Karla a Žofie Bavorské. Na trůn usedl v roce 1848 po svém předchůdci Ferdinandu V. zvaném Dobrotivém. Po svém nastoupení vyřešil neshody s Uhrami jejich vojenským potlačením ve spolupráci s Pruskem, a od té doby byly jejich vztahy krajně napjaté. Povstání v Itálii potlačil maršál Radecký. Silvestrovským patentem navrátil zpět absolutismus a zrušil ústavu z roku 1848, kterou sám „oktrojoval“.¹¹ V roce 1854 se oženil s Alžbětou Bavorskou.

⁹ Podrobněji Viz HLAVAČKA, PEČENKA, Milan, Marek, Trojspolek, Praha 1999, s. 210.

¹⁰ Podrobněji Viz HLAVAČKA, PEČENKA, Milan, Marek, Trojspolek, Praha 1999, s. 217.

¹¹ Podrobněji Viz HAMANNOVÁ, Brigitte, Habsburkové, Praha 1996, s. 133.

Císařskou rodiny potkávaly jedny horší události za druhými. Počínaje zastřelením císařského bratra Maxmiliána v Mexiku, pokračující přes sebevraždu císařova syna, korunního prince Rudolfa a smrtelný atentát na císařovnu Alžbětu v Ženevě.¹² Po smrti jediného syna byl určen nový následník trůnu František Ferdinand d'Este. Po anexi Bosny a Hercegoviny v roce 1908 se vztahy mezi císařem a jeho následníkem zhoršily. „*František Ferdinand se svému stále tvrdohlavěji uvažujícímu strýci marně pokoušel navrhnout federalizaci státu. František Josef však tvrdošijně trval na dualizmu, jako by se obával, že říše rozdíraná vnitřními boji, by se při prvním pokusu o reformu mohla rozpadnout.*“¹³

Nový následník měl se stávající císařem stále spory jak o Bosnu a Hercegovinu, tak i o své manželství, které bylo označeno jako morganatické. „*František Josef I., který dal svůj souhlas k sňatku teprve tehdy, když se jeho synovec 28. června 1900 vzdal všech nástupnických nároků pro své děti vzešlé z tohoto manželství.*“¹⁴ Ale ani Františku Ferdinandovi se nepodařilo zlomit smůlu, která pronásledovala jeho rod, a dne 28. června 1914 při návštěvě Sarajeva byl i se svoji chotí, atentátníkem Principem, zastřelen.

2.3. Sarajevský atentát

¹² Podrobněji Viz HAMANNOVÁ, Brigitte, Habsburkové, Praha 1996, s. 133.

¹³ HAMANNOVÁ, Brigitte, Habsburkové, Praha 1996, s. 136.

¹⁴ HAMANNOVÁ, Brigitte, Habsburkové, Praha 1996, s. 138.

Záměr následníka trůnu Františka Ferdinanda navštívit Sarajevo se objevil už v roce 1911, nakonec se tuto cestu rozhodl uskutečnit koncem jara 1914. Jeho účast na vojenských manévrech v Sarajevu byla nutná kvůli jeho vojenskému postavení. Následník trůnu se kvůli tomu snažil uniknout nepříjemné povinnosti, a tak během audience u císaře 4. června 1914, snažil poukázat na své chatrné zdraví s nadějí, že nebude muset do Sarajeva jet. Před jeho blížícím se odjezdem byl mnoha lidmi varován, že v Sarajevu nepanuje v této době příznivé podnebí hlavně kvůli rostoucímu riziku atentátu. Jedním z těch kdo ho varoval, byl i jeho pobočník, náčelník vojenské kanceláře, plukovník Bardolff. Následník očekával, že mu císař z obavy o jeho zdraví cestu do Sarajeva zakáže. To se ale nenaplnilo. Císař se k této prosbě vyjádřil neutrálně se slovy, že rozhodnutí nechá na něm. Jeden z důvodů proč se následník rozhodl do Sarajeva nakonec jet, bylo zřejmě to, že císař mu udělil vstřícné gesto, kterým bylo to, že dovolil, aby s ním na manévry jela i jeho žena Žofie.¹⁵ „*Představa, že milované Žofii budou v bosenské metropoli prokazovány pocty, které jí již tolikrát byly odepřeny, patrně činila následníkovi cestu na jih přece jen přijatelnější. Ještě 4. června přinesl oficiální Fremdenblatt zprávu o arcivévodově účasti na manévrech v Bosně, 24. června zveřejnily deníky detailní program jeho cesty.*“¹⁶

Už začátek cesty byl plný překážek a nepříjemností jako třeba zavaření jedné osy salonního vozu, na vídeňském Jižním nádraží, kde cesta měla pokračovat do Terstu, v přistaveném voze nefungovala elektroinstalace, proto další část cesty musel František Ferdinand jet při svících.

¹⁵ Podrobněji Viz SKŘIVAN, Aleš: Sarajevo 28. června 1914. *Historický obzor*. 1994, 5 – 7, s. 148.

¹⁶ SKŘIVAN, Aleš: Sarajevo 28. června 1914. *Historický obzor*. 1995, 5–7, s. 148.

Po skončení manévru bylo následníkovi navrhnuo, aby s návštěvou Bosny skončil a s doprovodem odcestoval. Arcivévoda toto počínání označil jako možnou urážku Oskara Potiorka a následně to zamítl. Po mši dne 28. června se manželé vydali do Sarajeva, kde na šesti místech na Apellově nábřeží na ně čekali atentátníci. Po návštěvě sarajevských kasáren, následník trůnu asi kolem desáté hodiny dopolední, zastavil v koloně vozů na Apellově nábřeží, kde bylo shromážděno mnoho lidí, aby ho zahlédly. Jeho kolona byla jen slabě střežena.¹⁷

„V prvním voze jeli starosta města Fehim effendy Čurčić a policejní komisař Dr Gerde, ve druhém arcivévoda s manželkou a zemský velitel Piorotek vedle šoféra seděl majitel automobilu hrabě Harrach. Když kolona míjeal most Čumurja přes řeku Miljačka, vrhl Čabrinović bombu na druhý vůz.“¹⁸ Tento pokus lehce zranil vévodkyni, ale rychlým zásahem arcivévody, byla bomba odražena a vybuchla pod dalším autem, kde byl těžce zraněn plukovník von Merizzi, který byl křídelní adjutant Potiorka. Po jeho ošetření a následném odvezení do nemocnice, dorazil konvoj před radnici. Zde měl proslov starosta města, kterému atentát unikl. V tuto chvíli bylo důležité dopravit následníka s chotí do bezpečí. Padl návrh, že trase před průjezdem konvoje bude nejprve vyklizena armádou, ale to následník odmítl. Arcivévoda trval na tom, že před pokračování určené cesty nejprve navštíví zraněného Merizziho v nemocnici.¹⁹ „Ještě před nastoupením do automobilu se arcivévoda obrátil k manželce a skepticky konstatoval: „Zdá se mi, že dne ještě pák kulek dostaneme.“ V tom to ohledu se ale neměl mýlit, třebaže se hrabě Harrach postavil na levé stupátko vozu, aby vlastním tělem následníka chránil.“²⁰

¹⁷ Podrobněji Viz SKŘIVAN, Aleš: Sarajevo 28. června 1914. *Historický obzor*. 1994, 5 – 7, s. 148.

¹⁸ SKŘIVAN, Aleš: Sarajevo 28. června 1914. *Historický obzor*. 1995, 5–7, s. 149.

¹⁹ Podrobněji Viz SKŘIVAN, Aleš: Sarajevo 28. června 1914. *Historický obzor*. 1994, 5 – 7, s. 148.

²⁰ SKŘIVAN, Aleš: Sarajevo 28. června 1914. *Historický obzor*. 1995, 5–7, s. 149.

Z námi nepochopitelného důvodu, první šofér zabočil neočekávaně do jiné ulice a druhý vůz s arcivévodou ho následoval. Když si tuto skutečnost uvědomilo osazenstvo prvního vozu, nařídilo obrátit a vrátit se na původní trasu. Právě na rohu kde šofér zastavil, aby se obrátil, vypálil atentátník Gavrilo Princip na pravou nechráněnou stranu vozu a zasáhl následníka spolu s vévodkyní, která zemřela ještě před převozem do nemocnice na vykrvácení. Chvíli po ní zemřel i František Ferdinand, který měl zasaženou krční tepnu.²¹

2.4. Začátek 1. světové války.

První hodiny po atentátu panovala ve Vídni vzrušená nálada. Panoval zde pocit nejistoty a nerozhodnosti. Teprve po té co dorazily výsledky vyšetřování, které ukazovaly na to, že atentátníci jsou z Bělehradu, a že útok byl připraven za asistence srbských důstojníků, začala převládat myšlenka, že Srbsko bude muset za to, co se stalo, nějak zaplatit. Již po pár dnech po atentátu psal František Josef I. svému německému protějšku Vilému II. dopis, ve kterém psal, že je nutno vyřadit Srbsko z mocenské sféry na Balkánském kostrově.²² „*Sarajevský atentát vyostřil situaci natolik, že sotva bylo možno připustit kompromisní diplomatické řešení. Po Sarajevu nebyla pro monarchii cesta zpět, nečinnost by zcela zničila její mocenské postavení a nebylo by naděje na jeho obnovení.*“²³

²¹ Více viz SKŘIVAN, Aleš: Sarajevo 28. června 1914. *Historický obzor*. 1995, 5–7, s. 149.

²² Více viz HLAVAČKA, PEČENKA, Milan, Marek, Trojspolek, Praha 1999, s. 241.

²³ HLAVAČKA, PEČENKA, Milan, Marek, Trojspolek, Praha 1999, s. 242.

Jenže zničení Srbska, jakkoli bylo výhodné pro Vídeň, bylo absolutně nepřijatelné pro Petrohrad, který by ztratil své zájmy na Balkáně. Jasně bylo, že to Rusko nevzdá bez boje.²⁴ Byla zde myšlenka, že když Rakousko-Uhersko zasáhne rychle proti Srbsku, Rusko nebude mít dostatek síly a prostředků na též vojenský protizásah. Je také jasné, že čím dřív Rakousko-Uhersko zasáhne, tím lépe to bude akceptovatelné, jelikož atentát bude ještě stále v povědomí lidí. Naproti tomu Rusku bylo jasné, že když by se do války na Balkáně nezapojilo, ztratilo by tam svůj vliv, a to si nemohlo dovolit, tudíž do válečného konfliktu nejít, bylo pro ně nepřijatelné.²⁵ Rakousko-Uhersko nebylo ochotno jít do války se Srbskem, když by nemělo za zády mocného spojence, jako bylo Německo.

Z válečného konfliktu mezi Rakousko-Uherskem by se nevyvinula světová válka, kdyby nebylo podporováno Německem a Rusko by nebylo schopné mobilizace, kdyby jeho spojencem nebyla Francie, která mu poskytovala zdroje pro vyzbrojení. „ *Válka by nebyla světovou válkou, jejíž destruktivní povaha vycházela ze skutečnosti, že se v ní ocitly vysoce průmyslové země.*“²⁶

To mělo v této době veškeré přípravy na válku dokončené. Přesto František Josef I. vyslal do Berlína delegaci v čele Hrabětem Hoyosem, která měla vše potřebné s Německem dohodnout, neboť jeho postoj byl v tomto případě zásadní.²⁷

²⁴ Více viz HLAVAČKA, PEČENKA, Milan, Marek, Trojspolek, Praha 1999, s. 242.

²⁵ Více viz SKŘIVAN, Aleš, Císařská politika: Rakousko-Uhersko a Německo v evropské politice v letech 1906 – 1914, Praha 1996, s. 244.

²⁶ VINEN, Richard, Evropa dvacátého století, Praha 2007, s. 55.

²⁷ Více viz HLAVAČKA, PEČENKA, Milan, Marek, Trojspolek, Praha 1999, s. 242.

„ Podstatnější ovšem bylo, že německá diplomacie neměla žádnou jinou alternativu než svého spojence bezvýhradně podpořit. Kdyby Německo nepodpořilo svého spojence ve chvíli, kdy je ve hře jeho velmocenská pozice, znamenalo by to v konečném důsledku počátek jejich Dvojspolku. Habsburská monarchie by mohla rezignovat na své místo mezi velmocemi, dohodnout se s Ruskem nebo se úplně rozložit.²⁸

Dne 19. července 1914 bylo schváleno oficiální znění ultimáta pro Srbsko, které mělo být tvrdé, ale v žádném případě ne nespílitelné a jeho dodržení mělo být Rakousku-Uhersku náležitým zadostiučiněním. Ultimátum obsahovalo výpis tzv. srbských prohřešků proti dobrým sousedským vztahům. Dále se mělo Srbsko oficiálně omluvit a dodržet dalších deset podmínek.²⁹

Srbsko měla různými způsoby ukončit protirakouskou činnost a propagandu a potrestat spoluviníky sarajevského atentátu, kteří jsou na jeho území. S tímto bodem nemělo Srbsko větší problém. *„Jádrem sporu se stal požadavek, aby Srbsko přijalo spolupráci rakousko-uherských zástupců při potlačování podvratného hnutí, namířeného proti teritoriální integritě monarchie a při vyšetřování samotného sarajevského zločinu na srbském území.³⁰*

Srbsko tyto požadavky odmítlo, protože by to byl velký zásah do jeho suverenity a Rusko se zavazovalo, že ho při případném sporu neopustí. Cesta k válce byla daná. Po nepřijetí ultimáta přerušilo Rakousko-Uhersko se Srbskem veškeré diplomatické vztahy.

²⁸ HLAVAČKA, PEČENKA, Milan, Marek, Trojspolek, Praha 1999, s. 243.

²⁹ Více Viz HLAVAČKA, PEČENKA, Milan, Marek, Trojspolek, Praha 1999, s. 243.

³⁰ HLAVAČKA, PEČENKA, Milan, Marek, Trojspolek, Praha 1999, s. 246.

„Dne 28. července 1914 vyhlásila Rakousko-Uhersko válku Srbsku a o den později již bombardovalo Bělehrad. Německo provedlo téhož dne první mobilizační opatření a v návaznosti na ruskou mobilizaci vyhlásil 31. července Vilém II. stav hrozícího válečného nebezpečí. O půlnoci pak německá vláda vyzvala Rusko, aby do dvanácti hodin zastavilo válečné přípravy. Když se tak nestalo, vyhlásilo Německo 1. srpna 1914 válku Rusku a zahájilo samo mobilizaci.³¹ V plánu Německa byl však první úder veden proti Francii, se kterou měl napjaté vztahy. Následující den Německo obsadilo Lucembursko a 3. srpna vyhlásilo válku Francii. Porušení belgické neutrality donutilo vstoupit do války i Velkou Británii. Cesta ke světové válce započala.³²

³¹ HLAVAČKA, PEČENKA, Milan, Marek, Trojspolek, Praha 1999, s. 246.

³² Více Viz HLAVAČKA, PEČENKA, Milan, Marek, Trojspolek, Praha 1999, s. 248.

2.5. Válečné nadšení v Čechách v létě 1914

Válečné nadšení je jakýsi fenomén, který se zformoval v létě 1914. *„Bylo poukazováno na životní pocit generací bez válečných zkušeností, nudu, touhu po dobrodružství a touhu po činu jako generační zážitek, či ve slovníku vídeňské nové psychiatrické školy jako vzpouru proti „banalitě občanského světa“ a „ přehnanou kompenzaci touhy po revoltě“³³ Tato nálada se šířila společností přes veškeré vrstvy lidí. Zasáhlo to jak politiky, tak i žurnalisty. Tomuto nadšení podléhaly i intelektuální elity, přičemž právě toto podnítilo ono ohromné až lavinovité nadšení, které se stalo fenoménem celého století.³⁴ „ *Studenti, profesori, umělci, básníci, spisovatelé, kněží, ateisté, anarchisté, političtí aktivisté, radikálové: všichni chtěli by při tom, když Pax Evropa končil.*“³⁵*

Celková hysterie ovládla vše. Demonstrovalo se před pomníky, docházelo k napadání domnělých Angličanů, Rusů a Francouzů. V Karlových Varech musela policie chránit lázeňské hosty před zuřícím davem.³⁶ Samozřejmě nadšení nezasáhlo naprosto každého, bylo zřejmé, že ty skupiny, které mu podlehly, byly tak viditelné, že to vše dávalo dojem, že nadšení se nevyhnulo nikomu.

„Částečná mobilizace českých vojáků probíhala hladce a bez jakýchkoli potíží. Velení armády bylo spokojeno (snad lze říci mile překvapeno), že se nenaplnily obavy z průběhu mobilizace v českém prostředí.“³⁷

³³ GALANDAUER, Jan, Wacht am Rhein a Kde domov můj: Válečné nadšení v Čechách v létě 1914. Historie a vojenství, Praha 1996, s. 22.

³⁴ Více viz GALANDAUER, Jan, Wacht am Rhein a Kde domov můj: Válečné nadšení v Čechách v létě 1914. Historie a vojenství, Praha 1996, s. 22-23.

³⁵ GALANDAUER, Jan, Wacht am Rhein a Kde domov můj: Válečné nadšení v Čechách v létě 1914. Historie a vojenství, Praha 1996, s. 23.

³⁶ Více viz GALANDAUER, Jan, Wacht am Rhein a Kde domov můj: Válečné nadšení v Čechách v létě 1914. Historie a vojenství, Praha 1996, s. 23-24.

³⁷ GALANDAUER, Jan, Wacht am Rhein a Kde domov můj: Válečné nadšení v Čechách v létě 1914. Historie a vojenství, Praha 1996, s. 24.

Obavy panovaly právě z dříve hlášené všeslovanské jednoty. I přesto převážná část povolanych narukovala v krátké době po výzvě. I přes poslušnost při výzvě mobilizace působili vojáci odevzdaným dojmem. Obraz českého vojáka byl vykreslen jako nezúčastněného či nepřátelského.³⁸ Tato zpočátku kladná a následně záporná reakce na částečnou mobilizaci se vysvětluje tím, že „ *nejprve působila hrůza z propuknuté války, že muži museli opouštět své domovou a rodiny, a že konečně veřejné mínění v československých zemích nebylo ve většině srbofilské, nýbrž rusofilské. Jakmile však čeští vojáci byli posláni do boje s Rusy, dostavily se u nich pochybnosti, zda mají bojovat proti lidem stejné rasy, pro svým slovanským bratřím.*“³⁹ Češi měli už tak špatné vztahy s monarchií, a tak válka proti slovanským národům byla v jejich mysli chápána jako válka pro sobě samému a bezproblémové rukování do armády se vysvětluje prostou poslušností a tradicionalistickým pojetím vojenské služby.⁴⁰ Oproti ostatním národům, které se do války zapojily, jsme zrovna my nebyli, zrovna semknutí a pro naše vojáky musela být velmi nepříjemná představa, že bojují proti „*bratrům Slovanům*“ po boku nenáviděných Němců.⁴¹

*„Nedostatek válečného nadšení byl kladen za vinu Karlu Kramářovi v procesu, který byl proti němu veden, srovnání válečného nadšení a loajality německého obyvatelstva s českou laxností a nepřátelstvím patřila do reparátu česko-německé politické reprezentace téměř až do konce války, jak dokazují četné projevy a interpelace německých poslanců na říšské radě.“*⁴²

³⁸Více viz GALANDAUER, Jan, Wacht am Rhein a Kde domov můj: Válečné nadšení v Čechách v létě 1914. Historie a vojenství, Praha 1996, s. 25.

³⁹ PAZDERA, David, Mobilizace v roce 1914 jako první krok na cestě ke zformování vojáka velké války. Historie a vojenství, Praha 1998, s. 41.

⁴⁰ Více viz PAZDERA, David, Mobilizace v roce 1914 jako první krok na cestě ke zformování vojáka velké války. Historie a vojenství, Praha 1998, s. 41, 42.

⁴¹ Více viz PAZDERA, David, Mobilizace v roce 1914 jako první krok na cestě ke zformování vojáka velké války. Historie a vojenství, Praha 1998, s. 41, 42.

⁴² GALANDAUER, Jan, Wacht am Rhein a Kde domov můj: Válečné nadšení v Čechách v létě 1914. Historie a vojenství, Praha 1996, s. 26.

Ve svém procesu Kramář obhajoval svoji myšlenku a tradiční rys české mentality v politice, která měla strach z německého vlivu. Celkově byla válka chápána jako německý zájem, a případné vítězství bude německé a bude negativně působit na poválečné postavení Čechů.⁴³

⁴³ Více viz PAZDERA, David, Mobilizace v roce 1914 jako první krok na cestě ke zformování vojáka velké války. Historie a vojenství, Praha 1998, s. 41, 42.

3. REAKCE PLZEŇSKÉHO TISKU NA VYPUKNUTÍ 1.SVĚTOVÉ VÁLKY

3.1. 28.června 1914

Toto je den, kdy na arcivévodu s jeho chotí byl spáchán atentát v Sarajevu.

Ani jeden ze srovnávaných tiskovin se osudnému útoku nevěnuje.

3.2. 29. Června 1914

Obdeník Nová Doba vydávaný československou stranou sociálně demokratickou na západě.

Vydal zvláštní vydání, kde informoval čtenáře o události v Sarajevu. Titulní stranu ovládl poměrně veliký nadpis: „ *Atentát v Sarajevě. Následník trůnu František Ferdinand s chotí zavražděni. – Pumový a revolverový atentát. Arcivévodští manželé usmrceni ranami z browningu. – Mnoho jiných osob zraněno. – Pachatelé, chorvatští nacionalisté, zatčeni. – Rozruch v Rakousku.*“⁴⁴

V prvních odstavcích anonymní autor článku odsuzoval vraždu jako samotný čin bez ohledu na to, na kom byl spáchán a jako hlavního viníka označoval politiku samou a tak trochu se zdálo, že atentátníka samotného trochu omlouval.⁴⁵

⁴⁴ Nová Doba. 29. 6. 1914, IXX/78.

⁴⁵ Nová Doba. 29. 6. 1914, 1.

„ My, kteří přece neceníme život lidský podle toho, jaký mu dala náhoda vnější význam a moc, i my jsme nad hrozným zločinem sarajevským rozechvěni. Jsme zásadní nepřátelé každého vraždění. Jsme odpůrci vraždy, již nazývají civilizované státy „spravedlivou odplatou“ a pro níž si zřídily zvláštní zřízence a zvláštní stroje; vražda zůstává vraždou, i když se jí říká poprava a když ji proti zločincům nařizují státy. Jsme nepřátelé hromadné vraždy, kterou připravuje a provozuje militarismus. Jsme nepřátelé vraždění, poněvadž jsme lidé.“⁴⁶

V článku autor dále kladl na důraz rozmachu atentátů v Rakousku-Uhersku, což k nám přišlo ze zahraničí. Pak se zabýval vyjmenování příkladů z nedávné minulosti. Kritika padla na to, že politická moc nad tím zavírala oči a nijak neřešila příčiny, ale důsledky. Nedovolil si odpustit i zmínění problému v císařské říši, jako třeba jazykové problémy a ničení cizího majetku. Dále apeloval na vládu, aby se vzdala násilí a zmírnila zahraniční politiku. Dle jejich názoru se mělo Srbsko omluvit a dále by měli všichni razit cestu míru. Do tohoto prohlášení bylo šikovně zaobaleno kritizování habsburského režimu.⁴⁷

„Vzdejte se absolutismu, vy tam nahoře! Nemáme jediného slova omluvy pro hrozný čin sarajevský. Ale nemáme také slova omluvy pro starý rakouský režim, který za celá staletí nedovedl stát učinit přibytkem pro všechny, aby k němu Inuli a na jeho budování spolupracovali.“⁴⁸

Dále se psal o tom, jak byl podle prvních informací atentát spáchán a kdo jeho vykonavatel, konkrétně vykonavatelé. První článek, který shrnoval zprávy o atentátu, se již výrazně lišil od článku, který ihned následoval, a který byl nazván: „Nejnovější zprávy“.

⁴⁶ Nová Doba. 29. 6. 1914, IXX/78.

⁴⁷ Nová Doba. 29. 6. 1914, 2.

⁴⁸ Nová Doba. 29. 6. 1914, IXX/78.

Po přečtení prvního článku čtenář nabyl dojmu, že mezi pumovým atentátem a střelbou ze zbraně nebyl žádný časový rozestup, už v druhém článku se situace upřesnila. Na druhé straně se znovu celá nešťastná událost ucelila a popisovalo samotné zranění následníka a jeho ženy.⁴⁹

Další článek se věnoval atentátníkům. Uvedl jejich povolání, odkud pocházeli a detaily z jejich výslechu. *„Útočník Gavrilo Princip jest 19 roků starý a narozen v Grahovu (okres Livno). Studoval delší dobu v Bělehradě. Při výslechu uvedl, že již dlouho zamýšlel usmrtiti z nacionalistických pohnutek některou vysokou osobnost.“*⁵⁰

Dále následovala shrnutí, že atentát dle informací byl připraven skupinou útočníků ne jedincem. Atentát byl podle informací z Vídně připisován velkosrbské propagandě, protože útočník Princip byl stoupencem velkosrbských myšlenek. Dále se dalo dočíst, že následník trůnu byl varován před návštěvou, a že vláda po informaci po útoku zasedla, aby jednala, co dál. Po atentátu zavládl neklid i na soukromé burze ve Vídni, kurzy rapidně klesají. Na konci všech informací souvisejících s atentátem a reakce na něj, se objevoval článek o novém následníku, a krátké informace o něm.⁵¹

*„Po zastřeleném arciknížeti přichází na řadu následník trůnu Karel František Josef, syn zemřelého arcivévody Otty. Narodil se v Persenbergu 17. srpna 1887. Nedávno byl jeho sňatek s princeznou Zitou z Parmy. Nový následník trůnu dlel delší dobu v Praze a v Brandýse n. L.“*⁵²

3.2.1. Český Denník

⁴⁹ Nová Doba. 29. 6. 1914, 2.

⁵⁰ Nová Doba. 29. 6. 1914, IXX/78.

⁵¹ Nová Doba. 29. 6. 1914, 3.

⁵² Nová Doba. 29. 6. 1914, IXX/78.

Dne 29. června se v Českém Denníku, jako ve všech tiskovinách, objevila zpráva o atentátu na následníka trůnu. Nadpis na titulní straně byl plný emocí a velkým písmem oznamoval: „*Rakouský následník trůnu s chotí zavražděn. Vrahem je srbský student. Dva atentáty za jediný den: první pumou, druhý revolverem. Smrt arcivévodských manželů čtvrt hodiny po atentátu. 8 osob z družiny následníka trůnu těžce zraněno pumou.*“⁵³

V následujícím článku, jako v Nové době, redakce psala vlastní ucelený názor na atentát. Spíše jen oznámila, co se stalo, a dál popisovala, jaký následník trůnu byl a za co bojoval, jaké zastával postoje a nezapomněli zmínit i jeho snahu o urovnání vztahů čechů a Němců.⁵⁴ „*Jedno jest jisto: náhlý skon energického následníka trůnu jest ranou velmocenské politiky monarchie. Snahou Františka Ferdinanda bylo, aby obnovena byla stará sláva říše Habsburků [...] Přirozeně že chybami rakouské diplomacie trpěla i popularita následníková, leč trpěla bez viny. Arcivévoda František Ferdinand byl zajisté státníkem, který by nezalekl se rozhodného činu, ale přitom mužem rozmyslným, jehož cílevědomé popularity nic nebylo tak vzdáleno, jako plané řinčení mečem.*“⁵⁵

Následovaly krátké články o událostech ze Sarajeva, podrobnosti o prvním a druhém atentátu, úředním potvrzením a o činu následníkově. Na druhé straně se pokračovalo v popisu útočníka a jeho výpověď, která je prakticky shodovala s informacemi z Nové Doby. Český denník doplňoval zprávu o reakci císaře, která byla plná emocí.⁵⁶ „*Nejsem ničeho uštřen“ plakal a nechtěl s nikým mluvit*“⁵⁷

⁵³ Český Denník. 29. 6. 1914, L/166.

⁵⁴ Český Denník. 29. 6. 1914, 1.

⁵⁵ Český Denník. 29. 6. 1914, L/166.

⁵⁶ Český Denník. 29. 6. 1914, 2.

⁵⁷ Český Denník. 29. 6. 1914, L/166.

Byl tu také stručný arcivévodův životopis. Rozdílné od předešlých novin bylo to, žetu byla informace o reakci obyvatel Plzně a i informace obyvatel Vídně. Reakce Vídně byla pohoršení a hysterické zděšení. byla to jen krátká a informativní zpráva, která předcházela informaci o reakci Plzně, která byla zaznamenána poněkud rozsáhleji.⁵⁸ „*Zpráva tato došla úředního potvrzení v telefonogramu zaslaném redakci Českého Denníku c. k. korespondenční a telgrafní kanceláři z Vídně. Úřední zpráva, kterou přijak v Měšťanské besedě dlící člen redakce Českého Denníku, rozlétna se bleskem po Plzni a vzbudila nepopsatelné zrušení.*“⁵⁹

Dále byla zde zapsána zpráva ze smutečního projevu městské rady Plzně a oznámení o zrušení veškerých divadelních představení, koncertů.

Po tomto sdělení byla oznámeno, že další informace přinesou zvláštní vydání, která budou vycházet dnes i zítra. Novinový výtisk neobsahoval, žádné jiné informace, které by se netýkaly události v Sarajevu.⁶⁰

3.2.2. Druhé zvláštní vydání

Ještě téhož dne vyšlo další vydání, které se věnovalo pouze atentátu. Nacházely se zde první informace o pohřbu zavražděných, další nové informace o samém atentátu, vrahovi, a spekulace o osudu policejního velitele v Sarajevu.⁶¹

⁵⁸ Český Denník. 29. 6. 1914, 2.

⁵⁹ Český Denník. 29. 6. 1914, L/166.

⁶⁰ Český Denník. 29. 6. 1914, 3.

⁶¹ Český Denník. 29. 6. 1914, 1.

Na druhé straně si Denník neodpustili informaci o lačnosti lidí po informacích a kolik výtisků navíc už museli vydat. Dále zde deník informoval o usnesení rady královského města Plzně, která složila upřímnou soustrast císaři františku Josefu I.⁶²

„ Rada královského, Vašemu apoštolskému Veličenstvu vždy věrně oddaného města Plzně, dovoluje si v nejpokornější úctě tlumočiti Vašemu Apoštolskému Veličenstvu city upřímné účasti a velikého bolu veškerého obyvatelstva tohoto města nad bolestnou ranou, která stihla opětně otcovské srdce Vašeho Veličenstva vždy a jedině národům rakouským věnované.“⁶³

Následovaly popisy reakcí z různých měst v Rakousku-Uhersku, jako například Praha, Brno, ale i z jiných koutů Evropy.⁶⁴

3.3. 30. června 1914

3.3.1. Český Denník

Na první straně byly informace o zavraždění rakouského následníka trůnu, situací v Sarajevě a nově to titulní strana doplňovala informaci o účasti Císaře Viléma II. na pohřbu.⁶⁵

V dnešním výtisku se redakce zajímala o osud těl. První článek tudíž nese nadpis: *„ Doprava mrtvol zavražděných válečnou lodí.“⁶⁶* V tomto článku se dozvěděli podrobně o cestě těl zavražděných a první informace o plánovaném pohřbu.

⁶² Český Denník. 29. 6. 1914, 2

⁶³ Český Denník. 29. 6. 1914, L/166.

⁶⁴ Český Denník. 29. 6. 1914, 3.

⁶⁵ Český Denník. 30. 6. 1914, 1.

⁶⁶ Český Denník. 30. 6. 1914, L/166.

„Tělesné ostatky budou převezeny ze Sarajeva do Metkoviče na jižním cípu Dalmácie, kam přijedou v úterý ráno. Zde budou naložena na rakouský válečný dreadnought „Viribus unitis“ a v průvodu válečné eskadry odvezena do Terstu. Zde budou vyloděny ve čtvrtek ráno a ve čtvrtek večer budou přepraveny do Vídně.“⁶⁷

Těla byla den po atentátu balzamována a ohledání těl prokázalo, že zranění, které oba manželé utrpěli, byla velmi vážná a i při včasné pomoci by se je nepodařilo zachránit. Dále Denník informoval o svolání korunní rady ve Vídni a menším článkem rozebíral první informaci o účasti císaře Viléma II. na pohřbu. Znovu se tu propíraly poslední okamžiky před atentátem. Byla tu i první zmínka o arcivévodových dětech. Tato zpráva plná emocí útočila na city čtenáře a vytvářela dokonalý obraz arcivévodova, jako dokonalého otce nejen svých dětí, ale i ochránce ostatních lidí.

Přicházely i nové informace o setkání Františka Josefa I. s novým následníkem trůnu. Na druhé straně byl malý medajlonk nového následníka a jeho choti. Toto doplňovala nová informace ze Sarajeva, probíhaly zde demonstrace, které se objevovaly po celém Balkánském poloostrově. Jako protiváha medajlonku současného následníka, se tu uveřejnil krátký článek o testamentu Františka Ferdinanda.⁶⁸

„ Dle posledních zpráv je testament zavražděného následníka trůnu uložen u – živnostenské banky v Praze. Následník trůnu prý svěřil uschování testamuntu známému pražskému advokátovi dru Tonderovi, který jej deponoval u živnostenské banky.“⁶⁹

⁶⁷ Český Denník. 30. 6. 1914, L/166

⁶⁸ Český Denník. 30. 6. 1914, 2, 3.

⁶⁹ Český Denník. 30. 6. 1914, L/166.

Byly tu další nové informace o skonu arcivévodského páru, které ukázaly na to, že si jejich zranění zprvu nikdo nevšiml, což urychlilo jejich skon. Na další straně se už objevily tu a tam reklamy a feuilleton. V článkách se objevovaly informace kondolencích z různých zemí a měst, jako například z Vatikánu, ale i ze Sarajeva. Další strany Českého Denníku už čtenářům podávaly informace o domácím dění, ale ještě na straně sedm bylo zveřejněno prohlášení městské královské rady obyvatelům Plzně.⁷⁰

3.3.2. Český venkov

Titulní stranu lemuje nadpis: „*Následník trůnu a jeho choť zavraždění.*“⁷¹

S politováním sděluje informaci o zavraždění následníka trůnu a vyzvedá ve článku i arcivévodkyni, hlavně je zde zdůrazněno, že pocházela z českého šlechtického rodu a byla vzornou matkou a manželkou, která nezasahovala do politických záležitostí svého manžela.⁷²

Dále noviny sdělily to, že smrt následníka trůnu bude mít neblahé následky na zahraniční i vnitřní politiku, a že je lze jen těžko určit, jak to době válečného napětí dopadne.

Dále následovaly informace o tom, jak den atentátu probíhal a co se vlastně v Sarajevu stalo. Potom tu byly informace o útočnících, jejich věk a povolání a zprávy z výslechu. Za tím vším byl krátký článek o dojmu panovníka na informaci o atentátu.

⁷⁰ Český Denník. 30. 6. 1914, 2, 3, 4.

⁷¹ Český Venkov. 30. 6. 1914, VIII/47

⁷² Český Venkov. 30. 6. 1914, 1.

Následovala varování, že situace na Balkáně je jako časovaná bomba a přirovnává atentát na následníka k atentátu na Alexanrda II. Na druhé straně se Český Venkov věnoval dětem, které po manželech zůstaly a tragickým událostem v císařově rodině, novému následníkovi a setkání císaře a nového následníka ve Vídni. Jako poslední zprávu noviny uvedly převoz těl a jejich balzamování. Ostatní zprávy kopírovaly informace z ostatních tiskovin.⁷³

3.4. 1. Července 1914

3.4.1. Český Denník

Informace z tohoto dne sdělovaly, že nad Sarajevem bylo vyhlášeno stanné právo, a že Srbové začali být lynčováni a srbské obchody vypalovány a probíhala zatýkání srbských předáků. Nepokoje, které se šířily ukázaly, že stanné právo by mělo být vyhlášeno nad celou Bosnou i Hercegovinou.⁷⁴

„ Dne došly z Mostaru zprávy o krajně znepokojující situaci v celé zemi. – Včera večer došlo k vážným událostem. Protisrbské výtržnosti nabyly obrovských rozměrů. Několik Srbů zabito. V Mostaru zapáleny a vypleněny srbské domy. Také z jiných míst Hercegoviny došly zprávy o krvavých událostech, které mají ráz pravé honby na Srby. – Očekává se vyhlášení stanného práva nad celou Bosnou a Hercegovinou.“⁷⁵

⁷³ Český Venkov. 30. 6. 1914, 1, 2.

⁷⁴ Český Denník. 1. 7. 1914,1

⁷⁵ Český Denník. 1. 7. 1914, L/167.

Na druhé straně se Denník opět věnoval novému následníku a podrobnostem o převážení těl ze Sarajeva. Následovaly články, ve kterých byly projevy soustrasti dalších evropských zástupců, jako sir Edward Grey nebo zástupci ruské a srbské vlády. Další rozsáhlejší článek informoval o smutečním zasedání obecního zastupitelstva královského města Plzně a smuteční projev obchodní a živnostenské komory města Plzně. Dále denník psal z domácí rubriky, která se nevztahovala k událostem souvisejícím se smrtí následníka trůnu a jeho ženy.⁷⁶

3.4.2. Nová Doba

Na titulní straně vyjádřili svoje stanovisko, a to bylo podobné jako z minulého čísla. Odsoudili vraždu jako takovou, a prohlásili, že násilným odstraněním útočník nic nezískal, protože se stane jen to, že nastoupí nový následník.⁷⁷

„Odstraněním osob nezmění se pranic. Jako smrtí kapitalisty přenáší se jeho funkce na novu osobu, tak je tomu i ve státě: násilnou smrtí následníka nastane pouze pomíjející rozruch, ale na státní formě se nezmění zhola nic.“⁷⁸

Dále noviny zdůraznily, že násilí k lepším zítřkům nepřispělo. Poukázalo opět na spory Čechů a Němců a podotklo, že nespokojenost lidí a celkově špatné poměry budou plodnou půdou pro takového atentáty, a že by se opět měly řešit příčiny a ne důsledky.⁷⁹

⁷⁶ Český Denník. 1. 7. 1914, 2.

⁷⁷ Nová Doba. 1. 7. 1914, 1.

⁷⁸ Nová Doba. 1. 7. 1914, IXX/78.

⁷⁹ Nová Doba. 1. 7. 1914, 1.

„Sarajevský atentát zplodil reakci a dal příležitost dalším štváčům k zahájení odporných štvanic. V Sarajevě v Záhřebu i ve Vídni. Štvou mohamedáni proti Srbům, štvou katoličtí Chorvaté proti pravoslavným svým soukmenovcům. Nacionální a náboženský běs řádí proti národu jako celku, který přec s činem jedince nemám nic společného.“⁸⁰

Na druhé straně souhrnně informují o veškerých událostech z předešlých dnů, v krátkých článcích a na dalších stranách se už věnují běžným věcem, ale zatím jako první se zmiňují o jevu, který se v souvislosti s atentátem objevil.⁸¹

„Soudruzi, pozor na provokatéry! Atentát spáchaný na následníka trůnu, je tak senační událostí, že se o ní pochopitelně hovoří kamkoli vkročíme. V takových to chvílích je nutno dbát největší opatrnosti, neboť vedle nás – aniž to třeba tušíte – číhá plno provokatérů, kteří lapají každé slovo, aby pak nějaké oběti mohli se zmocnit. My proto důrazně apelujeme na naše stoupence, aby byli opatrní a nenechali se strhnouti k neprozřetelným výrokům, neboť dnes už to opravdu nepotřebujeme, aby se někdo pro nějaké to slůvko musel nechat zavírat!“⁸²

3.5. 2. července 1914

3.5.1. Český Denník

S jednodenním zpožděním informuje o poslední cestě následníka trůnu a jeho chotě v čele válečné eskadry, která veze jejich těla. Titulní stranu zabírá i velký názvem: *„Senzační přiznání sarajevského vraha.“⁸³* V článku se dozvíme, že atentátník Princip se k činu doznává, přiznává své anarchistické smýšlení a činu nelituje.⁸⁴

⁸⁰ Nová Doba. 1. 7. 1914. IXX/78.

⁸¹ Nová Doba. 1. 7. 1914, 2.

⁸² Nová Doba. 1. 7. 1914, IXX/78.

⁸³ Český Denník. 2. 7. 1914, L/68.

⁸⁴ Český Denník. 2. 7. 1914, 1.

První stranu zakončuje pár vzpomínek na zavražděného následníka, ukazujíc jeho introvertní povahu a tíhnutí hlavně k rodině a pracovním povinnostem. Na druhé straně se Denník věnuje politickým následkům atentátu, jako je otřes úřednických míst v Bosně. Stranu dvě zakončují již všudypřítomné reklamy. Na straně šest pokračuje článek o vrahově přiznání a už se tu spekuluje o jeho potrestání, jestli může vyfasovat trest smrti a svou pozornost tu má i další informace o testamentu mrtvého arcivévody.

3.6. 3. července 1914

3.6.1. Nová Doba

Titulní strana se věnovala stále kauze zastřeleného následníka trůnu a jeho ženy. Noviny nám sdělily, že pohřeb proběhl jinak, než si zesnulý následník přál, jelikož jeho žena nebyla svým původem na stejné úrovni jako František Ferdinand, nebyli pohřbeni v císařské hrobce. *„Dnes se koná pohřeb obětí sarajevkého atentátu. Nebudou uloženy v císařské hrobce, jak si to přál zemřelý následník trůnu a jak si to v duchu přáli i ti, kdož neradi by viděli, aby v hrobce císařů a princů ležela též žena, nepocházejíc z rodu císařského.“*⁸⁵ V ostatních sděleních se kopírovaly víceméně informace podávané v Českém Denníku.

3.6.2. Český Denník

Titulní stranu zabíral rozsáhlý článek o tom jaké následky má smrt následníka trůnu. Přirovnávali to jako ke zmaření síly, která měla chuť pevně chytit monarchii do svých rukou.⁸⁶

⁸⁵ Nová Doba. 3. 7. 1914, IXX/79.

⁸⁶ Český Denník. 3. 7. 1914, 1.

„ Všechno je nyní pochováno, veškeré naděje, ale také obavy, které se připínaly k příštím dědici trůnu, jenž po nenadálém sklonu prince Rudolfa, připraveno k úkolům panovnickým, byl z vojenské dráhy postaven před císaře jako nástupce. Nebylo mu přáno provést historický svůj úkol vladaře, a jen z fragmentů jeho vystoupení a z činnosti na místě šéfa vojenské moci bylo lze odhadnouti vladařskou koncepci, jakou František Ferdinand byl by chtěl realizovati.“⁸⁷ Na konci toho to článku, byla striktně odmítnuta hrozba války proti Slovanů na Balkáně.

K tématu atentátu a událostí s ním spojených se Denník vrátil na straně tři, kde se věnoval pohřbu následníka a jeho ženy. Zmínil se tu o opatřeních, jaká v den pohřbu budou v Plzni panovat, jako třeba bohoslužby věnované obětem atentátu. Dále tu krátký článek nastiňoval boj mezi Čechy a Plzeňskými Němci, kteří hlásali, že za smrt arcivévody a jeho choti mohli všichni Srbové, a že je je třeba rázně potrestat. Bylo zdůrazněno, že německý tisk volal po silné odplatě ne jen na Srbech, ale i na balkánských Slovanech.⁸⁸

Na straně sedm Denník psal o událostech na Balkánském poloostrově, nad kterým vládlo stanné právo, o další výpovědi Principa a Čabrinoviče. Jako smutná náhoda zde bylo také připomenuto, že dne 1. července bylo výročí sňatku Františka Ferdinanda a jeho ženy. S touto událostí byly spojeny smuteční bohoslužby za účasti některých jejich příbuzných a také jejich dětí.

Byla tu otisknuta nepodložená informace, že císař po pohřbu hodlá podat proklamaci národům mocnářství, ve kterém bude oceněn za zásluhy a obětavost zesnulý následník trůnu František Ferdinand.⁸⁹

⁸⁷ Český Denník. 3. 7. 1914, L/169.

⁸⁸ Český Denník. 3. 7. 1914, 3.

⁸⁹ Český Denník. 3. 7. 1914, 7.

3.6.3. Český Venkov

S menším zpožděním se na titulní straně věnovali přiznání atentátníka a detailům jeho výpovědi. Dle jeho výpovědi, prý neměl s pumovým atentátem nic společného: „ *S pokusem pumového atentátu nemám pranic společného. Když jsem slyšel výbuch pumy, pomyslel jsem si: „ Můj bože, jsou přec ještě lidé, kteří smýšlejí jako já.“ To mě v mém rozhodnutí ještě posílilo...*“⁹⁰

Jako senzace titulní strany se stala zpráva, že otec útočníka Gabrinoviče je již několik let policejním konfidentem sarajevské policie. Dále tu podávali informace o stanném právu nad Balkánským poloostrovem a informace o pohřbu, na který podle informací Českého Venkova se císař František Josef I. nezúčastní. Byl tu i článek, který se věnuje sirotkům po zavražděných a vyzdvihovalo se, jak je všichni utěšovali. Vilém II. a jiní vysoko postavení posílali jim vřelé dopisy plné útěch.⁹¹

Na rozdíl od jiných tiskovin se tu podrobně věnovali závěti, kterou zanechal následník trůnu. Rozepsali zde podrobně co, které z dětí zdědí. „ *Dle výslovného jeho určení, je již jisto, že Konopiště a Chlumecko dědí nejstarší syn, Max.*“⁹² Jednalo se tu taky o tom, zda mají děti nárok na majetek rodu d'Este, jelikož nejsou zařazeny do Habsburského rodu a tento majetek nabyl jejich otec jako právoplatný dědic.⁹³

3.6.4. Posel Lidu

⁹⁰ Český Venkov. 3. 7. 1914, VIII/47.

⁹¹ Český Venkov. 3. 7. 1914, 1.

⁹² Český Venkov. 3. 7. 1914, VIII/48.

⁹³ Český Venkov. 3. 7. 1914, 2.

Na titulní straně se nejprve krátce shrnuly události z minulého týdne a dál se věnovali, reakci Křesťansko sociální strany, které byl František Ferdinand podporovatelem, a militaristických kruhů, ve kterých byl velkým činitelem. Dále týdeník provolal, že on sám byl odpůrcem války a veškerých snah imperialistů.⁹⁴

„ Zavražděním arcivévody-následníka a jeho choti je nezdravým gestem. Třeba se nad tím zamyslet a vzpomenou ti si, kdo asi krom pachatelů také má na tomto skutku spoluvinu. Jsou to neschopní úředníci, kteří svým jednáním popuzují tamní obyvatelstvo proti sobě a nepřímo proti Rakousku. A když několik dobrodružných mladíků nerozvážně přistojí úklad, tu též nedovedou úředníci neštěstí zabránit ani tak ani onak. Hrozný pořádek!“⁹⁵

Odsuzoval dále pogromy na Srby a na režim, který v Bosně a Hercegovině vládl. Dále tu byla kritika policie, která prý zasáhla proti demonstracím pozdě, a tudíž může za krvavou řež, která byla rozpoutána.⁹⁶

Na druhé straně se věnovali především samotnému atentátu a jeho průběhu. Byl zde popis celého osudného dne, kdy následník navštívil Sarajevo.

Dále se tu zmínili o osobách útočníků, jejich krátkému životopisu. Potom bylo možno si na druhé straně přečíst o stanném právu nad Bosnou a Hercegovinou.

⁹⁴ Posel Lidu. 3. 7. 1914, 1.

⁹⁵ Posel Lidu. 3. 7. 1914, IV/27.

⁹⁶ Posel Lidu. 3. 7. 1914, 1.

Byla tu také informace o převozu těl do Vídně a následném obřadu. Druhou stranu zakončil krátký článek o dětech, ze kterých se stali sirotci a o dvorním smutku za následníka.⁹⁷ Na straně tři byl krátký medajlonek arcivévody Františka Ferdinanda jeho ženy a nového následníka.⁹⁸

3.7. 6. Července 1914

3.7.1. Nová Doba

Dnes se událostem spojeným s atentátem na Františka Ferdinanda věnovala Nová Doba na straně dva a tři. Kde se zabývala opět již prodělaným pohřbem, štváním Srbů, a také se tu vyvrátila jednu informaci, kterou otiskla, a to byl článek o senzačním přiznání pachatelů⁹⁹.

„ Vládní tisková kancelář musela dementovat svoji zprávu o senzačním přiznání obou pachatelů atentátu. To „ přiznání“, jak jsme je z povinnosti refentské otiskli i my, bylo tak romantické, že nevěrohodnost jeho na první pohled bila do očí.“¹⁰⁰

Dál Nová doba vyzívala všechny jižní Slovany, aby drželi pospolu a nenechali se utlačovat a rozvracet. Poukazovali na to, jak agresivně většina německého tisku vede protisrbskou kampaň.¹⁰¹

3.8. 7. Července 1914

3.8.1. Český Denník

⁹⁷ Posel Lidu. 3. 7. 1914, 2.

⁹⁸ Posel Lidu. 3. 7. 1914, 3.

⁹⁹ Nová Doba. 6. 7. 1914, 2.

¹⁰⁰ Nová Doba. 6. 7. 1914, IXX/80.

¹⁰¹ Nová Doba. 6. 7. 1914, 3.

Toho dne se na titulní straně také věnovali agresivní kampani německého tisku, konkrétně i vídeňské tiskoviny, kterých smýšlení bylo protisrbské a volaly po silné odplatě.¹⁰² „ Jsou snad dva ti německé listy, vídeňská „Zeit“ jest takovou to dobrou výjimkou, které po tragédii sarajevské zachovaly chladnou krev aspoň do té míry, jako bursy, jež na výbuch pumy a rány z revolveru o černé neděli sarajevské reagovaly krátkým poklesem kursů, ihned však neobyčejně rychlím jejich zotavením a upevněním, jsou snad ojedinělé výjimky v německém tisku, které nepovažují za potřebno, aby veřejné mínění, beztak dosti vzrušené, ještě více bylo pobuřováno falešnými a naprosto vylhaným zprávami...“¹⁰³

Na straně sedm byl zajímavý článek, který píše o tom, co vychází v tisku v Paříži, který píšou o mediální štvanci proti Srbům a jaké toto může mít hrůzné následky. Zmiňuje možnost války, která již visí ve vzduchu.¹⁰⁴

„ Události v Bosně a Hercegovině po atentátu sarajevském, jakož i demonstrace proti srbskému vyslanectví ve Vídni a nepřátelské chování vídeňského obyvatelstva k srbské vlajce vyvolalo v celém Srbsku mezi obyvateli hrozné vzrušení, které není menší, nežli bylo vzrušení, jaké se jevilo před vypuknutím války srbsko-turecké.¹⁰⁵ Dále se na této stránce věnují císařské apanáži sirotkům.“¹⁰⁶

3.9. 8. Července 1914

3.9.1. Český Denník

¹⁰² Český Denník. 7. 7. 1914, 1.

¹⁰³ Český Denník. 7. 7. 1914, L/ 173.

¹⁰⁴ Český Denník. 7. 7. 1914, 7.

¹⁰⁵ Český Denník. 7. 7. 1914, L/ 173

¹⁰⁶ Český Denník. 7. 7. 1914, 7.

Na straně sedm se psalo o otřesu vídeňské burzy, která reagovala na napjaté vztahy mezi Rakousko-Uherskem a Balkánským poloostrovem a vyvracely se zde informace o zlém stavu podplukovníka Meriziho, který jak se zde nově napsalo, se nelézal ve stavu dobrém, jen jeho rána se zanítila, ale již je zase v pořádku.¹⁰⁷

3.9.2. Nová Doba

Na titulní straně se zaobírali otázkou, co bude s habsburskou monarchií, po smrti následníka trůnu, ke kterému se všichni upínali s nadějí, že dokáže semknout nejen vládu, ale i národy žijící v monarchii. Poukazovali na to, že v případě konfliktu jsme obklíčení nepřítelem ze všech stran, a že vypuknutí konfliktu by byl poslední hřebíček do rakve.¹⁰⁸

Dále tu byly krátké informace o dění na Balkáně a detaily vyšetřování útoku. Ukázalo se, že dalším spoluviníkem by mohl být mohamedán, ale tuto informaci zatím nepotvrdili.

3.10. 9. Července 1914

3.10.1. Český Denník

O Sarajevské tragédii a jejím následkům se Český Denník věnoval v krátkém článku na straně šest, kde se zmiňoval o zatýkání vůdců chorvatské sociální demokracie a o víhruškách srbskému následníkovi: „*členové dvora a ministerstva obdrželi anonymní dopisy v německé nebo maďarské řeči, ve kterých ohlašuje se smrt srbskému následníkovi.*“¹⁰⁹

3.11. 10. července 1914

¹⁰⁷ Český Denník. 8. 7. 1914, 7.

¹⁰⁸ Český Denník. 9. 7. 1914, 1.

¹⁰⁹ Český Denník, 9. 7. 1914, L/175.

3.11.1. Český Denník

Na přední straně je veliký článek, který reflektuje zahraniční list „*Frankfurter Zeitung*“, který píše postřehy svého spolupracovníka vyslaného do Sarajeva. „*Kde zůstalo krásné, přívětivé Sarajevo? Ulice jsou pusté, ač jest teprve šest hodin. Na každém rohu stojí voják s bajonetem na pušce. A vojáci a policisté před vypleněnými obchody, aby chránili aspoň trosky, když neochránili majetek Srbů! Nemohli ochránit nebo nechtěli a nesměli? [...] Po podrobném a přesném vyšetřování a po zralé úvaze dospěl jsem k poznání: po atentátu nebylo snad ani jediného člověka v hlavním bosenském městě a to bez rozdílu vyznání i národnosti, jenž nebyl naplněn hněvem, bolestí a studem, nad tím co se stalo.*“¹¹⁰

Dále tento novinář obviňoval z všeobecného nepořádku a řádění „*luzu*“, kterou myslel mohamedány a židy, které osočil z toho, že pozbyli veškeré slušnosti a morálního smýšlení a odkázal na události, které se odehrály v roce 1902.¹¹¹ „*Byl jsem už v roce 1902 svědkem podobného pogromu na Srby v Záhřebu. Také tehdy počalo vše v Sarajevě manifestací studentů, kteří táhli od kavárny ke kavárně a pálili na ulici „Srbibrana“ vůdčí srbský list, který přinesl tehdy štvavý článek proti Chorvatům. Druhého dne zmocnila se ulic luza. Viděl jsem, jak z řetězu pustošení násilníci pobudové ničili do základů jeden srbský obchod za druhým. Policie přišla už vždycky pozdě, když už luza pustošila na jiném místě.*“¹¹²

¹¹⁰ Český Denník, 10. 7. 1914, L/176.

¹¹¹ Český Denník. 10. 7. 1914, 1.

¹¹² Český Denník, 10. 7. 1914, L/176.

Stejně tak popsal nezúčastněně i postoj armády. Tuto podobnost ze Záhřebu mu potvrzovali rakousko-uherští obchodníci, které tento anonymní zahraniční zpravodaj popisal, jako vážené. Dál detailně vykresloval další řádění povstalců.¹¹³ „*Luza vnikla i do soukromých bytů a zničila vše co mělo cenu a odnesla vše, co se dalo odnést, ba vytáhla i za město kde podnikla útok na dům rozkoše, patřící Srbovi, a zničila tu celé zařízení. Policie, která přitáhla v patách za luzou, nechal ji řídit a teprve když bylo zařízení domu rozbito „zakročila“ na ochranu prostitutek.*“¹¹⁴ Obvinil sarajevskou policii z výmluv, jelikož píše: „*prý byla příliš slabá, takže nemohla prý plenící masy zdotat.*“¹¹⁵

Dále novinář napsal o tom, že policie dopředu věděla o plánovaném útoku na hotel Evropa a neudělala vůbec nic, přičemž ten zničili povstalci úplně a neštíteli se ani pošpinit zjevně označené památky zesnulých, ani vyobrazené světce, kterým vypíchali oči. Byli zde i čistokrevní koně, které chtěli povstalci zahubit pod zvoláním: „*Přeřežte koňům žíly!*“¹¹⁶

Od tohoto činu bylo ale upuštěno, neboť jeden mohamedánů, náležící demonstrujícím, přesvědčil demonstranty o tom, aby koně ušetřili. Hlavní důvod byl v tom, že pro mohamedány byly koně skoro až posvátní a cennější než ženy. Bylo dokázáno, že policie byla v mnoha případech pouze kousek od rabování a ničení, ale i přesto nezasáhla. Na konci postřehu novináře, který navštívil Sarajevo, byla myšlenka, že policie tyto skutky přinejmenším alespoň trpěla.¹¹⁷

¹¹³ Český Denník. 10. 7. 1914, 1.

¹¹⁴ Český Denník, 10. 7. 1914, L/176.

¹¹⁵ Český Denník, 10. 7. 1914, L/176.

¹¹⁶ Český Denník, 10. 7. 1914, L/176.

¹¹⁷ Český Denník. 10. 7. 1914, 1.

„Zmíňku zasluhuje také skutečnost, že výtržnosti v Sarajevě přestaly nikoliv ve chvíli, kdy vyhlášeno bylo stanné právo, nýbrž již asi hodinu před tím... Je to náhoda? Snad. Po zkušenostech tu nabytých je však těžko tomu uvěřit.“¹¹⁸

V závěsu za tímto článkem se nácházel nový s názvem: „*Sokolská politika*“. Pod tím to nevinným článkem se ukrývaly informace o tom, že podobné věci jako v Sarajevu, ale rozhodně v mnohem menší míře se dějí i na Českém území, kde Němci nesouhlasili s myšlenkami rovnoprávnosti národností, napadali Čechy jako jinde ostatní Slované.¹¹⁹

„*Pryč se sokolskou politikou státu! Touto sokolskou politikou se myslí kurs jímž má býti ve státní správě uplatněna myšlenka národní rovnocennosti. [...] Podněty, o než se opírá německá útočnost, spočívá jednak v truchlivém faktu sarajevského útoku, jehož vina však spadá stejně i na hlavu neblahého režimu vládního v zemi, a jednak v událostech v Brně a v Bilsku, kde byli čeští a polští sokolové ztlučení německými útočníky a dále v zabrání návštěvy Sokolů slovinských v Celovci.*“¹²⁰

Na páté straně Denník psal o domovních prohlídkách, které probíhaly podle denníku „*Berliner Tagblatt*“, v Berlíně u osob spojovaných se slovinsko-srbským výborem, který údajně měl za úkol šířit propagandu sarajevského atentátu. Dál tu byla tu krátká informace, která přišla z Paříže, že Srbsko mobilizovalo dva armádní sbory.¹²¹

3.11.2. **Nová Doba**

¹¹⁸ Český Denník, 10. 7. 1914, L/176.

¹¹⁹ Český Denník. 10. 7. 1914, 2.

¹²⁰ Český Denník, 10. 7. 1914, L/176.

¹²¹ Český Denník. 10. 7. 1914, 5.

Titulní stranu Nové Doby zaplňoval článek, který popisuje konání ministerské rady.¹²²

„ *Rada tří ministerstev: rakouského, uherského a společného oběma říším zahraničního ministerstva za asistence ministerstva války.*“¹²³

Ve vídeňském tisku byla tato schůze hodně zdůrazňována hlavně z toho důvodu, že by se zde měly učinit výsledky vyšetřování sarajevského atentátu, a toho jaké řešení bude následovat. Bylo zde zdůrazňováno, že většina vídeňského tisku volala po vyhlášení války se Srbskem. Ve veřejném prohlášení stálo, že vojenské zakročení proti Srbsku realizováno nebude, jelikož vyšetřování v Sarajevu ještě nebylo skončeno, a není jasné do jaké míry, bylo Srbsko do vraždy zapleteno.¹²⁴

¹²² Nová Doba. 10. 7. 1914, 1.

¹²³ Nová Doba. Obdenník československé strany sociálně demokratické na českém západě. 10. 7. 1914. XIX/82.

¹²⁴ Nová Doba. 10. 7. 1914, 1.

Nová doba na tyto zprávy reagovala po svém. *„Nejsme naivní, abychom se radovali z nesnází říše, přivoděných neschopností její vlád a neupraveností jejích základů a zřízení.“*¹²⁵ Dále zde otiskli podobnou myšlenku, jako v minulých číslech, kde odkazovali na to, že jen ve státě, kde jsou národy v něm žijící spokojené, se dá dobře žít, a že vláda by toto měla zařídit.¹²⁶ Dále se tu nacházely informace ze Sarajeva, které se zmínily o tom, že provázanost atentátníků se Srbskem byla stále více zjevná, díky informacím, které poskytovaly maďarské noviny, a které vzbuzovaly dojem, že vina byla dána.¹²⁷ *„je jisto, že rakouské vládní kruhy vážně o atentátu jednají a chystají se – bude-li k tomu jen maličkatý důvod – zakročit proti Srbsku.“*¹²⁸ Dále ty byly články o mobilizaci dvou srbských armádních sborů a domovních prohlídkách v Berlíně.¹²⁹

3.11.3. Český venkov

Na první straně byly články o horečném zatýkání všech podezřelých osob, i těch, které nemají zjevně s atentátem nic společného.¹³⁰

*„Jest jisto, že většina osob zatčených bude opět propuštěna na svobodu, neboť se jim ničeho nedokáže, ale je to přece velmi příznačné, sděluje-li se, že je ve spojitosti s atentátem zatčeno již přes 150 osob.“*¹³¹

¹²⁵ Nová Doba. Obdenník československé strany sociálně demokratické na českém západě. 10. 7. 1914. XIX/82.

¹²⁶ Nová Doba. 10. 7. 1914, 1.

¹²⁷ Nová Doba. 10. 7. 1914, 2.

¹²⁸ Nová Doba. Obdenník československé strany sociálně demokratické na českém západě. 10. 7. 1914. XIX/82.

¹²⁹ Nová Doba. 10. 7. 1914, 2.

¹³⁰ Český Venkov. 10. 7. 1914, 1.

¹³¹ Český Venkov. Organ české strany agrární pro západní a střední Čechy. 10. 7. 1914, VIII/49.

Následoval článek s informující o bojkotu rakouského zboží v Srbsku jako protireakci útoky na vše srbské.¹³² „*Srbští konsumentí počínají boykotovati poznovu veškeré rakouské zboží, jakožto odezvu za pogromy, jež v Bosně a Hercegovině proti Srbům pořádány byly. Srbské listy ten to počín veřejnosti bez výhrady schvalují.*“¹³³

3.11.4. Posel Lidu

Na titulní straně informoval o nepokojích Sarajevu a o hrozbě válečného konfliktu, který nadále visel ve vzduchu.¹³⁴ „*Z mnoha stran ozvaly se – a dosud se ozývají hlasy, žádající za atentát sarajevský – válku se Srbskem. Nebylo dříve nikdy – ani při největším zatemnění mozků – slýcháno, aby byl býval celý nádor a snad celý stát činěn zodpovědným za kteréhokoli vraha. Nyní se zavádí tato novota.*“¹³⁵ Dále v článku byly zachyceny veškeré spekulace o tom, že Srbsko jako takové zosnovalo útok na následníka trůnu. V článku bylo zdůrazňováno, že vehnání Rakouska-Uherska do války, by rozhodně vítězství nepřineslo, jediné čeho bychom se dočkaly, by bylo citelné ztráty. Dále pokračovala kritika nacionalismu, který panoval v celé říši. Vyvstala otázka, jak může za vraždu dvou lidí být vinen celý stát a národ.¹³⁶

¹³² Český Venkov. 10. 7. 1914, 1.

¹³³ Český Venkov. Organ české strany agrární pro západní a střední Čechy. 10. 7. 1914, VIII/49.

¹³⁴ Posel Lidu. 10. 7. 1914, 1.

¹³⁵ Posel Lidu. Týdenník České sociálně demokratické strany dělnické v Rakousku. 10. 7. 1914, IV/28.

¹³⁶ Posel Lidu. 10. 7. 1914, 1.

Dále následují již známé informace o závěti arcivévodky Františka Ferdinanda a apanáži sirotkům. Je tu i rozsáhlý článek o důvodech, kvůli kterým se na pohřeb nedostaví císař Vilém II.¹³⁷ *„Nejvyšší úřad hofmistrovský ve Vídni zamýšlel vzhledem k okolnosti, že následníková choť, vévodkyně z Hohenbergu není rovnocenná členům císařského rodu, jakož i vzhledem k tomu, že následník ve svém testamentu stanovil, že nepřeje si býti pohřben v Kapucínské hrobce, učiniti taková opatření, aby při převzetí rakví následníka a jeho ženy do Vídně byla pouze následníková rakev dopravena do dvorního hradu, kdež to rakev vévodkyně měla být z nádraží rovnou dopravena do Artstettnu.“*¹³⁸ V okamžiku, kdy se toto dozvěděl Vilém II., ihned se obrátil na Františka Josefa I., který tento proces změnil, a obě těla byla dopravena do dvorního hradu. V tuto chvíli byla odřeknuta vojenská účast s tím, že žena nemá na vojenské pocty právo. Císař Vilém za těchto okolností přítomen pohřbu být nechtěl.¹³⁹

Dále tu byl rozvinut článek, o bojkotu rakouského zboží, a o tom jak srbský tisk tento počín podporuje.¹⁴⁰ *„Tribuna píše: „ Nejlepším jest neodebíratí ničeho z Rakouska-Uherska, nenavštěvovati Rakouské a Uherské lázně a nepovolávati žádných lékařů z Rakouska-Uherska. [...] Jiné listy nepíší mnoho rozvážněji až na „Samospravu.“*¹⁴¹

¹³⁷ Posel Lidu. 10. 7. 1914, 2.

¹³⁸ Posel Lidu. Týdenník České sociálně demokratické strany dělnické v Rakousku. 10. 7. 1914, IV/28.

¹³⁹ Posel Lidu. 10. 7. 1914, 2.

¹⁴⁰ Posel Lidu. 10. 7. 1914, 2.

¹⁴¹ Posel Lidu. Týdenník České sociálně demokratické strany dělnické v Rakousku. 10. 7. 1914, IV/28.

3.12. 11.července 1914

3.12.1. Český Denník

Na straně dvě se nacházel článek převzatý z „*Arbeiterzeitung*“, který píše o tom, že všichni, kteří měli něco dočinění s atentátem, by měli být potrestáni, jako každý napomáhač vraždy, ale samotný proces vyšetřování by měl být veden příslušným orgánem samotného státu, přičemž označení samotné vlády a hlavy Srbska, jako hlavního pachatelů činu, je těžké obvinění a nemělo by být vzneseno, bez pádných důkazů. Dále se zde spekuovalo o tom, že trojdohoda plánuje zásah v Srbsku.¹⁴²

Další menší článek informoval o tom, že Anglie zkušebně mobilizuje svoje loďstvo a uváděly se tu konkrétní počty.¹⁴³ „*Před několika týdny bylo oficiálně oznámeno, že anglické loďstvo bude co nejdříve na zkoušku zmobilizováno, a že mobilizace bude se týkat 400 lodí! Zprávě se nevěřilo, ale nyní vyšel rozkaz britské admirality a ten překvapil ještě větším počtem zmobilizovaných lodí. Bude jich rovnou 493!*“¹⁴⁴

Na straně pět, se nacházel krátký článek, kde jsou reflektovány informace z pařížského tisku, který píše o persekuci Srbů, a kritizuje zmírňování následků pogromu na ně.¹⁴⁵ „*Matin*“¹⁴⁶ tvrdí, že všechny zprávy vídeňského tisku o srbských pogromech v Bosně jsou značně zmírněny. Ve skutečnosti jsou výsledky demonstrací proti Srbům následující: Vyhnáno bylo 4000 Srbů a uvězněno rovněž asi 4000 Srbů.“¹⁴⁷

¹⁴² Český Denník, 11. 7. 1914, 2.

¹⁴³ Český Denník, 11. 7. 1914, 2.

¹⁴⁴ Český Denník, 11. 7. 1914, L/177.

¹⁴⁵ Český Denník, 11. 7. 1914, 5.

¹⁴⁶ Pařížský tisk

¹⁴⁷ Český Denník, 11. 7. 1914, L/177

Informace o dění v souvislosti s balkánskou krizí, zakončil kratičký článek, který informoval o fiasku vyšetřování sarajevského činu. Byla tu krátké prohlášení o tom, že není prokázána souvislost vůdčích bělehradských kruhů, s událostí v Sarajevu.¹⁴⁸

3.13. 13. Července 1914

3.13.1. Český Denník

První strana informovala o tom, že císař František Josef I. má v úmyslu nového následníka trůnu zasvětit do státní správy a obeznámit s vládním děním, co nejdříve. Na procesu jeho zaškolení se nebudou podílet aktivní politikové, nýbrž bývalí rakouští ministři.¹⁴⁹

3.13.2. Nová Doba

Na straně dvě se nacházelo pár informací o dění na Balkáně, a v krátkém článku Nová Doba upírala se s nadějí, na poklidné vyřešení konfliktu, který rozdmýchává vídeňský a budapešťský tisk. Následuje informace o tom, že Rakousko-Uhersko zvýší počet bosensko-srbské pohraniční stráže. Pod tím je vytištěn titulek, který dementuje dřívější spekulace o tom, že by Trojdohoda měla zasáhnout v Srbsku.¹⁵⁰ „*Zprávy, že Trojdohoda záhy v Bělehradě přátelsky zakročí, aby upozornila na nutnost opatření proti anarchistickým živlům, nejsou pravdivý.*“¹⁵¹

¹⁴⁸ Český Denník, 11. 7. 1914, 5.

¹⁴⁹ Český Denník, 13. 7. 1914, 1.

¹⁵⁰ Nová doba. 13. 7. 1914, 2.

¹⁵¹ Nová Doba. Obdenník československé strany sociálně demokratické na českém západě. 13. 7. 1914. XIX/83.

V závěsu za tím to článkem, byl další, který informuje o tom, že Srbsko si nenechá do svých záležitostí zasahovat.¹⁵² „*Rakousko nemá příčiny k jakýmkoli požadavkům ohledně sarajevského atentátu. [...] Míchat se do vnitřních záležitostí Srbska nikdo nedovolí.*“¹⁵³

3.14. 14. Července 1914

3.14.1. Český Denník

Titulní stranu zabral článek, který popisoval zaučení nového následníka trůnu, ale tato důležitá informace se vyskytla jen zkraje, a poté bylo otištěno dlouhé povídání o Františku Josefu I. a jeho vztahu k armádě.¹⁵⁴ Na druhé straně Denníku byl článek, co popisoval paniku v Zemuni, a další demonstrace, ze kterých Rakousko-Uhersko viní Srbskou vládu. Následuje krátká zpráva o přetrvávajícím bojkotu rakousko-uherských výrobků a všeho ostatního s ním spojené.¹⁵⁵

3.14.2. Český venkov

Na druhé stránce byla krátká informace o rychlém proškolení nového následníka trůnu, a hned následoval článek, kde bylo vyjádření agrárního poslance Františka Udržala o atentátu na následníka trůnu.¹⁵⁶

¹⁵² Nová doba. 13. 7. 1914, 2.

¹⁵³ Nová Doba. Obdenník československé strany sociálně demokratické na českém západě. 13. 7. 1914. XIX/83.

¹⁵⁴ Český Denník, 14. 7. 1914, 1

¹⁵⁵ Český Denník, 14. 7. 1914, 2.

¹⁵⁶ Český Venkov. 14. 7. 1914, 2.

„Jsem přesvědčen, že účast nad tragickým skonem následníka a jeho chotí, není nikde tak všeobecná a opravdová jako v Čechách, které se staly arciknížecí rodině užším domovem. A právě v Čechách jest všeobecné přání, aby zjištění a potrestání byli původci příšerné vraždy. Ohromná většina českého národa nehledá vraha ovšem v Bělehradě, nýbrž vidí intelektuálního původce děsného poblouznění ve způsobu, jakým veliká část jmenovitě vídeňské německé žurnalistiky píše o Jihoslovanech vůbec a zvláště o Srbech po celá desetiletí.“¹⁵⁷

3.15. 15. Července 1914

3.15.1. Nová Doba

Byly zde krátké články o stáleném napětí v Bělehradě a informace o štvání německy psaných tiskovin do války.¹⁵⁸ „*Militarische Rundschau* počíná si opět v čísle ze dne 14. července zběsile. V jednom článku volá: *Ved'me válku bez ohledu na to, co se stane, ved'me iniciativní, rozhodnou válku.*“¹⁵⁹

3.16. 16. Července 1914

3.16.1. Český Denník

Nacházely se zde krátké články také o kritice německy píšících novinách, které štvou lidi do válečného konfliktu se Srbskem a prohlášení císaře o tom, že nechce zbytečné provokace, ale Srbsko by mělo dostát svým povinnostem, které jsou nutné pro udržení dobrých mezinárodních vztahů.¹⁶⁰

¹⁵⁷ Český Venkov. Organ české strany agrární pro západní a střední Čechy. 14. 7. 1914, VIII/50.

¹⁵⁸ Nová Doba. 15. 7. 1914, 1.

¹⁵⁹ Nová Doba. Obdenník československé strany sociálně demokratické na českém západě. 15. 7. 1914. XIX/84.

¹⁶⁰ český Denník. 16. 7. 1914. 2.

3.17. 17. Července 1914

3.17.1. Český Denník

Titulní stranu zabíral článek, ve kterém stálo prohlášení uherského ministerského předsedy, hraběte Istvána Tiszy z říšského sněmu.¹⁶¹ „*Styky se Srbskem musí býti rozhodně vyjasněny, ale jak, v jakém směru nebo s jakým obsahem, o tom nemohu se vysloviti dle rázu věci, poněvadž jde o otázku, která se právě projednává. Jen opět zdůrazňuji, že vláda jest předchnuta vědomím všech důležitých zájmů, jež se blíží k zachování míru.*“¹⁶²

3.17.2. Nová doba

Na titulní straně se Nová Doba věnuje tomu samému prohlášení a druhá stránka obsahuje titulek: „*Konec srbsko-rakouské krize*“ V tomto článku se doslova píše: „*Po včerejší projevu hraběte Tiszy v uherském parlamentu a po odjezdu ministrů války a zeměbrany, jakož i šéfa generálního štábu na dovolenou, není více pochybností o tom, že k žádné intervenci proti Srbsku nedojde.*“¹⁶³

3.17.3. Posel Lidu

Přední stranu zabírá článek, který nepřímou volá o zpřísnění vztahů se Srbskem: „*Zakročilo ministerstvo zahraničních záležitostí, nebo nestalo-li se tak, jest ministerský předseda ochoten působiti na základě práva mu příslušejícího k tomu, aby v Bělehradě byl podniknut diplomatický krok, po případě aby srbská vláda v energické notě aby byla vyzvána, aby vyhověla nejelementárnější a na mezinárodním právu spočívající povinnosti, která žádá:*

¹⁶¹ český Denník. 16. 7. 1914. 1.

¹⁶² Český Denník, 17. 7. 1914, L/183.

¹⁶³ Nová Doba. Obdenník československé strany sociálně demokratické na českém západě. 17. 7. 1914. XIX/85.

1. aby srbské úřady, před jejichž zraky takřka bylo spiknutí připraveno a s jejich strpěním byli útočníci opatřeni pumami kragujevského arsenálu a dostali větší peněžní částky, přičemž srbské úřady nevěděly o trestných rejdech, nebo o nich věděti nechtěly, aby tudíž srbské úřady ihned učinily nejdalekosáhlejší a nejpřísnější opatření, aby se nemohlo pokračovati v takovéto činnosti, ohrožující mír a bezpečnost sousedního státu. 2. aby srbští poddaní, kteří se zúčastnili organizace bělehradského spiknutí, byli co nejpřísněji potrestáni.“¹⁶⁴

Dále tu bylo komentováno vyjádření hraběte Tiszy. Přijato bylo pochváleně za to, že upozornil aby lidé nevěřili až tak moc novinám, ale přičemž se nevyjádřil, které informace jsou zmýlené. Dále byl také pochválen za diplomatický přístup, když nesdělil žádné konkrétní informace, které by mohly prozradit, co má císařská vláda v záměru.¹⁶⁵

3.17.4. Český Venkov

Na titulní straně se nacházel článek, ve kterém se věnovali smýšlení nového následníka trůnu. Porovnávali ho se zesnulým následníkem, přičemž zdůraznili, že jeho domácnost je více francouzská než německá a postavení jeho manželky Zity je významné, ale proti arcivévodkyni Žofii nikdy nic neměl a navíc byl podporovatelem demonstrace šlechty proti pohřební neúctě, namířené na její osobu. Na konci článku, který rozebírá proškolení nového následníka pro převzetí moci, se doufalo, že nový nástupce má také svoji hlavu, že si také prosadí svou.¹⁶⁶

¹⁶⁴ Posel Lidu. Týdenník České sociálně demokratické strany dělnické v Rakousku. 17. 7. 1914, IV/29.

¹⁶⁵ Posel Lidu. 17. 7. 1914. 2.

¹⁶⁶ Český Venkov. 17. 7. 1914, 1.

3.18. 18. Července 1914

3.18.1. Český Denník

Balkánské otázce se Denník věnoval až na straně pět, kde se dozvídáme o pověstech mobilizace Srbska, které tyto informace vehementně popírá. Dále je tu proto vyjádření ruské strany, která prohlašovala, že doufá, že Rakousko-Uhersko nebude činit nic, co by jakýmkoli způsobem zasahovalo do národní samostatnosti Srbska.¹⁶⁷

3.19. 22. Července 1914

3.19.1. Český Denník

Tohoto dne bylo na druhé straně otisknuto čtení o plánovaném záměru podání ultimáta, které podle Denníku bude nejspíš dlouhé 48 hodin.¹⁶⁸ „*Kolují pověsti, že zítra, pozítří nebo nejdéle v pátek podána bude v Bělehradě nota, v níž bude srbská vláda kategoricky vyzvána, aby během nejkratší doby – mluví se 48 hodinách – se vyjádřila, zda je ochotna vyhověti požadavkům mocnářství.*“¹⁶⁹

3.19.2. Nová Doba

Na titulní straně se také zmiňuje o plánované notě Srbsku, která způsobila veliký neklid. „*Je pochopitelné, že zprávy tyto jsou příčinou velikého poplachu, který návštěvou presidenta francouzské republiky u ruského cara jest ještě posilován. Všichni přátelé míru musí býti na strážích a paralisovati agitaci válečných štváčů v Rakousku.*“¹⁷⁰

¹⁶⁷ Český Denník, 18. 7. 1914, 5.

¹⁶⁸ Český Denník, 22. 7. 1914, 2.

¹⁶⁹ Český Denník, 22. 7. 1914, L/188.

¹⁷⁰ Nová Doba. Obdenník československé strany sociálně demokratické na českém západě. 22. 7. 1914. XIX/87.

3.20. 23. Července 1914

3.20.1. Český Denník

První zprávy o notě, kterou Rakousko-Uhersko chystá Srbsku, jsou již prakticky potvrzené. Následující den považují za velmi kritický, je to totiž den, kdy by se měla odevzdat rakouská nota srbské vládě. Spekuluje se o konečné podobě požadavků.¹⁷¹ „*Požadavkem rakouským prý bude nejen vyšetření a potrestání osob, které jsou srbskými státními občany a jsou podezřelí z účasti na sarajevském atentátu, ale záruky, že srbská vláda nebude trpět velkosrbskou propagandu na svém území, že vynutí si vliv v tomto smyslu na srbský tisk a srbské spolky, zejména organizace mládeže, že dá škrtnouti velkosrbské články v čítankách v srbských středních školách.*“¹⁷²

Denník zde souhlasil s prvním tvrzením, že ti kdo jsou viní na zavraždění následníka trůnu, ať jsou potrestáni, ale zdůrazňuje, že není nikde prokázáno to, že by byl atentát byl připraven v Srbsku. Poukazuje na to, že další možné požadavky jsou opravdu velkým zásahem do svrchovanosti Srbska. Na konci článku bylo zdůrazněno, že tento čin by opravdu mohl vést k válce.¹⁷³

3.21. 24. Července 1914

3.21.1. Český Denník

Na první straně se Denník věnuje ohlasům rakousko-srbské krize v zahraničním tisku.

¹⁷¹ Český Denník, 23. 7. 1914, 1

¹⁷² Český Denník, 23. 7. 1914, L/189.

¹⁷³ Český Denník, 23. 7. 1914, 1.

„ Londýnská „Westminster Gazette“ píše: „ Rakousko-uherská nota Srbsku nebyla ještě odevzdána. Praví se předem, že nebude mít povahu ultimáta; zajisté však to bude vážný dokument, a doufáme, že srbská vláda vynasnaží se, aby v pochopení, že Rakousko-Uhersko musilo podniknout nějaký krok, monarchii v záležitosti takové váhy uspokojila. [...] „Ehode Paris“ konstatuje, že Rusko bude za všech okolností státi po boku Srbska.“¹⁷⁴

Na dalších stranách se noviny věnují už již zmíněnému ultimátu a objevuje se tu informace, že střelivo a pumy, které útočníci použili, jsou ze zbrojního srbského skladiště v Kragujevací.¹⁷⁵

3.21.2. Nová Doba

Na přední straně se tyčil titulek: „ Před válkou rakousko-srbskou?“ a pod ním je článek o rakouském ultimátu a líčil tu nedozírné následky, které uhodí na Evropu po vyhlášení války Srbsku, jelikož tento čin by uvedl do pohybu lavinu.¹⁷⁶ „ Vypovězení války by znamenalo všeobecný válečný požár v Evropě s nedozírnými následky, rozvratem hospodářství a hromadné vraždění. Na jedné straně Rusko, Francie a Anglie – na druhé straně Rakousko, Itálie, Německo. S prvými Srbsko, Černá Hora, Řecko, ev. Rumunsko a do sporu by byly vtaženy i Bulharsko a Turecko.“¹⁷⁷

Dále následovala úvaha, jak se asi Srbsko zachová. Je to zpráva, že Srbsko je ochotno potrestat všechny, kteří jsou do atentátu zapleteni, a prokáže se jim jejich vina.¹⁷⁸

¹⁷⁴ Český Denník, 24. 7. 1914, L/190.

¹⁷⁵ Český Denník, 24. 7. 1914, 2, 3.

¹⁷⁶ Nová Doba. 24. 7. 1914, 1.

¹⁷⁷ Nová Doba. Obdenník československé strany sociálně demokratické na českém západě. 24. 7. 1914. XIX/88.

¹⁷⁸ Nová Doba. 24. 7. 1914, 2.

3.21.3. Český Venkov

Titulní strana informovala o podání ultimáta Srbsku a zdůraznila že, pražský tisk, který otiskl české názory na ultimátum, byl zabaven a je zajímavé, že prošli jen názory z tisku zahraničního. Dále se tu psalo o rakouském zbrojení na moři a povýšení nového následníka trůnu na plukovníka.¹⁷⁹ „*Císař jmenoval nového následníka trůnu arciknížete Karla Františka Josefa plukovníkem a rozkázal, aby byl přidělen k husarskému pluku č. 1.*“¹⁸⁰

3.21.4. Posel Lidu

Jako ostatní noviny byla jejich hlavní informace o ultimátu a srbské reakci. Dle jejich vyjádření bylo Srbsko ochotno dát zadosti učinění všem kdo jsou jakkoli spojení s atentátem.¹⁸¹

3.22. 25. Července 1914

3.22.1. Český Denník

Toto vydání Denníku bylo nazváno: „*Po konfiskaci nové opravené vydání.*“ V prvním rozsáhlém článku se psalo o tom, že rakouská nota Srbsku je ostřejší než se čekalo a lhůta na jeho vyplnění je příliš krátká.

Požadavky byly, aby srbská vláda zveřejnila v neděli 26. července v úředních listinách odsouzení protirakouské propagandy, politování nad zúčastněním úředních osob na propagandě, aby srbská vláda odmítla jakoukoli myšlenku vměšování se do záležitostí Rakouska-Uherska a aby upozornila veškeré lidstvo, že proti nim zasáhne pokud tak budou činit.

¹⁷⁹ Český Venkov. 24. 7. 1914, 1.

¹⁸⁰ Český Venkov. Organ české strany agrární pro západní a střední Čechy. 24. 7. 1914, VIII/51.

¹⁸¹ Posel Lidu. 24. 7. 1914, 1, 2, 3, 4, 5.

Dále by srbská vláda měla uvalit cenzuru na veškeré tiskoviny a knihy, rozpustit propagandistické spolky, vytlačit z veškerého vyučování propagandu proti Rakousku-Uhersku, odstranit z úřadů a armády veškeré lidi, kteří jakkoli podporovali propagandistické myšlenky, povolit působnost c. a k. orgánů na srbském území, zahájit vyšetřování proti účastníkům atentátu, urychleně zatknout úředníky, kteří jsou kompromitováni výsledkem vyšetřování, zavést opatření, která zamezí účast úřadů na pašování zbraní a orgány, které pomáhaly pašovat zbraně propustit ze služby.¹⁸²

Po vypsání bodů, které má Srbsko splnit, bylo noznámeno, že prodloužení lhůty není možné. Dále byla zde informace, která říkala to, že Rusko v tomto případě nemůže zůstat nezúčastněné.¹⁸³ „*Rusko zakročí, bude-li samostatnost Srbska Rakouskem ohrožena.*“¹⁸⁴ Dále je zde článek o Srbské nedostatečné odpovědi. „*Ministerský předseda Pašič dostavil se několik minut před šestou hodinou večer do rakousko-uherského vyslanectví a odevzдал tu nedostatečnou odpověď na rakouskou notu - Rakousko-uherský vyslanec bar. Giesl prohlásil na to místopresidentovi Pašičivi, že styky diplomatické mezi Rakouskem Srbskem jsou přerušeny.*“¹⁸⁵ Po této události odjel srbský vyslanec z Vídně. Dále setu objevila informace, že posádka v Bělehradě obdržela rozkaz, aby vyklidila Bělehrad, nestavila se proti obsazení Bělehradu rakouským vojskem, teprve v tomto případě až by byla Bělehrad zabrán, bude žádána intervence u velmocí. Dále jsou tu informace o dalších konfiskacích tiskovin českých tiskovin. Je tu zveřejněno prohlášení různých zahraničních tisků, které všechny píšou o takzvané nesplnitelném ultimátu.¹⁸⁶

¹⁸² Český Denník. 25. 7. 1914, 1.

¹⁸³ Český Denník. 25. 7. 1914, 1.

¹⁸⁴ Český Denník, 25. 7. 1914, L/191.

¹⁸⁵ Český Denník, 25. 7. 1914, L/191.

¹⁸⁶ Český Denník. 25. 7. 1914, 2-3.

3.22.2. *Nová Doba*

Nová Doba vydala dvě krátká zvláštní vydání. V tom prvním je krátce shrnuto nepřijetí ultimáta a je tu i informace o mobilizaci ruské armády. Druhé zvláštní vydání nese titulek.¹⁸⁷ „*Rakousko-Uhersko vyhlásilo Srbsku válku!*“ Následuje opět krátké shrnutí předchozích událostí, a pak jsou to články o různých nařízeních, která byla s touto věcí vydaná. Je tu i zaznamenáno, že ve Vídni lidé hlasitě provolávají slávu a ukazují navenek svůj patriotismus.¹⁸⁸

3.23. 26. Července 1914

3.23.1. *Český Denník*

Na titulní straně byly stručně shrnuty události, spojené s ultimátem, které dalo Rakousko-Uhersko Srbsku. Pod tím to tématem uveřejněno, oznámení, které sdělilo ruské stanovisko, které žádá prodloužení lhůty ultimáta a znovu navázání diplomatických styků, jinak hrozí zakročením.¹⁸⁹ „*Proslýchá se, že Rusko zakročí u Rakouska a bude žádati prodloužení lhůty ultimáta, aby tak byla evropské diplomacii poskytnuta možnost intervence.*“¹⁹⁰

Na dalších stranách se s poprvé uvažovalo o hrozbě světové války. S touto informací přišel podle *Denníku* Britský *Times*. „*konflikt rakousko-srbský svou ostrostí převyšuje všechny spory dosavadní. Jest jenom jedna naděje, že totiž snad Rakousko nepromluvilo ještě své poslední slovo. Kdyby naděje tato byla zklamána, stojí Evropa před světovou válkou.*“¹⁹¹

¹⁸⁷ Nová doba. 25. 7. 1914, 1.

¹⁸⁸ Nová Doba. 25. 7. 1914, 1.

¹⁸⁹ Český Denník. 26. 7. 1914, 1.

¹⁹⁰ Český Denník, 26. 7. 1914, L/192.

¹⁹¹ Český Denník, 26. 7. 1914, L/192.

Dál byl krátký článek o ruské a srbské mobilizaci. Pak následovaly drobné zprávy o událostech na Balkáně, jako jsou domovní prohlídky, a náboženské rozbroje.¹⁹²

3.24. 27. Července 1914

3.24.1. Český Denník

Prakticky celé noviny jsou plné informací ze zahraničního tisku, které vypovídají o reakci zahraničních obyvatel na válku. Jediná informace, která není převzata, je o omezení provozu na dráze v okolí Plzně.

Zbytek Deníku se skládá z porovnávání vojenských sil mocností, které by se mohli účastnit válečného konfliktu.¹⁹³

3.24.2. Nová Doba

Tento obdenník vydal během toho to dne několik zvláštních vydání, které obsahují informace ze zahraničního tisku, jako je mobilizace v Rusku, Srbsku a částečná mobilizace Rakouska-Uherska.

Na konci se najde článek, který uvažuje, jak válku bude snášet kraj okolo Plzně. Z hospodářského hlediska Nová Doba tvrdila, že pivovary, Škodovy závody, dráha a doly postiženy nebudou. Na závěr prvního vydání je závěrečné slovo v těžké chvíli. Druhé zvláštní vydání pouze doplňuje nejnovější informace získané ze zahraničního tisku nebo zpravodajů jinak je zde absolutně stejný článek o závěrečném slovu v těžké chvíli.¹⁹⁴

¹⁹² Český Denník, 26. 7. 1914, 2, 3.

¹⁹³ Český Denník, 26. 7. 1914, 1- 8.

¹⁹⁴ Nová Doba. 27. 7. 1914, 1.

3.24.3. Český Venkov

Na prvních stránkách jen zpětně informuje, co se stalo v minulých dnech, jako třeba odmítnutí rakouského ultimáta a mobilizace. Byla tu informace, o vyhláškách v Plzni, které nařizovala částečnou mobilizaci a podrobně uváděla, koho se to týká. Dál tu byl předpis o náhradách pro rodiny, od kterých jsou muži povoláni do mobilizace. Také věnovali tomu, jak moc případná válka postihne hospodářství a odvolávali se na Novou Dobu, a souhlasili s jejím názorem, o mírnějším hospodářském dopadu v oblasti Plzně.¹⁹⁵

3.25. 28. Července 1914

3.25.1. Český Denník

První stranu zaplňuje informace o vyhození zemuňského mostu Srby do povětří.¹⁹⁶ „*Srbové vyhodili most železniční, vedoucí přes Dunaj ze Zemuně do Bělehradu, dynamitem do povětří.*“¹⁹⁷ Tímto činem definitivně skončily veškeré naděje na mírové řešení konfliktu. Po první informací o boji na rakousko-srbských hranicích následovaly v Denníku obvyklé informace o mobilizaci a spekulaci o průběhu války.¹⁹⁸

3.25.2. Nová Doba

Popisuje obvykle zpětně události od podání ultimáta do prvního konfliktu na rakousko-srbských hranicích.¹⁹⁹ Na konci jsou dojmy z mobilizace v Plzni.

¹⁹⁵ Český Venkov. 27. 7. 1914, 1.–2.

¹⁹⁶ Český Denník, 28. 7. 1914, 1.

¹⁹⁷ Český Denník, 28. 7. 1914, L/194.

¹⁹⁸ Český Denník, 28. 7. 1914, 1. -8.

¹⁹⁹ Nová Doba. 28. 7. 1914, 3 - 8.

„Již v neděli večer sjížděli se do Plzně mobilizovaní záložníci z celého kraje. Kdo měl příležitost v neděli večer pozorovat, co odehrávalo se na venkovních nádražích, nemohl se ubránit mocnému pohnutí.“²⁰⁰

Dále se v nové době můžeme dovědět, že už se objevuje lichva s potravinami, a i zákony vydané proti ní.²⁰¹ Byla na tento popud podána Živnostenskou a Obchodní komorou žádost, proti zastavení převozu potravin na dráze. Zapsaly se zde dojmy mobilizace z Plzně a venkova. Mobilizace byla popsána jako něco co se zúčastněným vtiskne natrvalo do paměti. *„ Již v neděli večer sjížděli se do Plzně mobilizovaní záložníci z celého kraje. Kdo měl příležitost pozorovat v neděli večer co se děje na venkovských, nemohl se ubrániti mocnému pohnutí.“²⁰²*

²⁰⁰ Nová Doba. Obdenník československé strany sociálně demokratické na českém západě. 28. 7. 1914. XIX/90.

²⁰¹ Nová Doba. 28. 7. 1914, 3 - 8.

²⁰² Nová Doba. 28. 7. 1914, 3 - 8.

4. ZÁVĚR

Přejdeme-li k zhodnocení tisku, který vycházel tou dobou v Plzni, zdůrazním, že noviny, které byly zpracovávány, byly pod cenzurním dohledem, a tím pádem bylo zde zamezeno přímému vyjadřování. Ale po podrobném pročtení všech novin bylo zjevné, že to, co chtěli sdělit, si čtenář vždy domyslí a čtenář se může jasně dozvědět stanovisko daného tisku. Už z výběru novin je jasné, že si kupujete tisk, který je vydáván něčí stranou, která do něj vlastním způsobem promítne svoji ideologii. Sdělovací prostředky, byly té doby odsouzeny k cenzuře, která byla zapříčiněna dojemem, že monarchie stojí na straně Němců, se kterými měli Češi neustálé spory.

Shrneme všechny tiskoviny, dojdeme k závěru, že Český denník byl schopen, jako denník zahrnovat obyvatele Plzně informacemi, které lidé chtěli, ale na druhé straně mnoho informací bylo nepodloženo fakty a stalo pouhými spekulacemi, měl ale oproti ostatním tiskovinám mnohem více zahraničních zpravodajů a informátorů. Z Českého denníku nabýváme dojmu, že byl psán pod dohledem vlivných lidí, kteří stáli po boku monarchie. Při čtení novin nejsme schopni vyzvědět, kdo konkrétně psal daný článek, ale vždy ten dotyčný vtiskl do článku svůj osobní názor, který i přes konečnou informaci, kterou měl článek sdělovat, jsme schopni vyčíst názor autora, který se třeba úplně neshoduje s dikcí Denníku. Je to nejvíce znát hlavně u pozdějších zpracovávaných čísel, ve kterých proběhla cenzura, co se neshodovalo pozitivně s dikcí monarchie a protisrbské otázky, bylo z čísla vyřazeno.

U Nové Doby, která byla vydávaná Československou sociálně demokratickou stranou, a je zde díky tomu dobře znát názor těchto novin. Jako i Český denník odsuzuje vražedný čin jako takový, a zdůrazňuje, že odstraněním jednoho kapitalisti, se nic nezmůže, když je nemocný celý systém, tak je to jen pouho pouhá vražda, která není ničím omluvitelná. Když se pomine politický názor, který mnoho stanovisek určoval, bylo shrnutí Nové Doby velice rázné a jistým způsobem se vyslovovala svým vlastním názorem, který se převážně stavil proti diktátu monarchie, nebylo to jen přepisování zahraničních plátků, ale buď hned na přední straně kriticky zhodnotil určitou situaci, snažil se nepoužívat detailní informace, které by mohli být spekulativní nebo nepodložené. Informoval jako jediné sledované noviny o provokatérech, kteří, chodili mezi lidmi, zaznamenávali jakékoli slovo, které by se mohlo tvářit souhlasně s atentátem, nebo by mohlo kritizovat, protisrbské nebo slovanské nálady. Určitě tento obdenník události spojené se sarajevským atentátem stavil jako důležité informace, ale neopustil také od informací spojených se záležitostmi strany, které podle důležitosti vynechával.

Český venkov, který vycházel dvakrát v týdnu, se k dané situaci, též stavil tak, že hlavně reflektoval zahraniční tisk, také kvůli tomu, že vycházel dvakrát v týdnu, mnoho článků převzal z tiskovin, které vycházely dříve. Jakož to list spadající pod agrárníky, i zde se můžeme dočíst v některých číslech projevový vlastní názor a ne jen striktní přepisování zahraničního tisku. Ten je také v Českém venkově hojně kritizován za protislovanské nálady. Pobouřeně ukazuje na to, jak telegramy ze Srbska byly cíleně předělány, než je otiskly. Podtrhuje také to, že když se situace na Balkáně neuklidní, nejvíce to odnesou, ti lidé co s ním obchodují.

Posel Lidu je týdeníkem České sociálně demokratické strany dělnické, která jako u ostatních novin, z velké části reflektuje zahraniční tisk. Při vyjádření samotných novin je čtenáři patrné z článků, ve kterých se vyjadřuje k dané situaci, znát politický podtext, který jasně odsuzuje imperialistické snahy monarchie. Při kritice zahraničního tisku, hlavně německého, který štvál proti Srbům, snažil se nepřijímat zahraniční informace hned a doslova, přičemž se tak vyhnul následnému vyvracení otisknutých informací. Nesnaží se také za žádnou cenu o senzaci, ale pokouší se čtenáře hlavně informovat.

Shrnuli zkoumané tiskoviny, dojdou k závěru, že tehdejší čtenář, zřejmě neměl moc příležitostí dočíst se v novinách jiného stanoviska, než jakého bylo z vrchu dáno, nedozvíme se z novin, jak tento osudový okamžik opravdu vnímali obyčejní lidé. Všechny noviny, krom Českého denníku, odsuzují vraždu jako takovou, ale neodpustí si kritiku monarchie. Tehdejší čtenář měl, na poměry té doby ucházející zdroje informací, ze zdrojů, které se daly legálně obstarat. Ze zkoumaných novin lze vyčíst, že se nikterak nestavěli proti sobě a sdělení, která podávala byla z velké části shodná, jen doplňována o osobní názory pisatele. Reakce plzeňského tisku na události spojené s 1. světovou válkou byly ve všech případech stejně rozsáhlé, prakticky obsahovali stejně pohoršení nad smrtí následníka a jeho ženy a nad pohromami, které byly páčány na Srbech. Shrnuli kritiku, která byla v novinách vytištěna, je zřejmé, že plzeňské noviny, rozhodně nebyly kritiky vládnoucí monarchie spíše naopak, ale hlavním článkem, který byl kritizován byly úřady a lidé v nich.

5. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Literatura:

SKŘIVAN, Aleš, Císařská politika: Rakousko-Uhersko a Německo v evropské politice v letech 1906 – 1914, Praha 1996.

VINEN, Richard, Evropa dvacátého století, Praha 2007.

HLAVAČKA, PEČENKA, Milan, Marek, Trojspolek, Praha 1999.

HAMANNOVÁ, Brigitte, Habsburkové, Praha 1996

GALANDAUER, Jan, Wacht am Rhein a Kde domov můj: Válečné nadšení v Čechách v létě 1914., Praha 1996.

PAZDERA, David, Mobilizace v roce 1914 jako první krok na cestě ke zformování vojáka velké války. Praha 1998.

Periodika:

Český Denník. 29. 6. 1914 – 28. 6. 1914.

Nová Doba. Obdeník československé strany sociálně demokratické na českém západě. 29. 6. 1914 – 28. 6. 1914.

Český Venkov. Organ české strany agrární pro západní a střední Čechy. 30. 6. 1914 – 24. 6. 1914.

Posel Lidu. Týdenník České sociálně demokratické strany dělnické v Rakousku. 3. 7. 1914. 24. 6. 1914.

6. RESUMÉ

This work is focused on reaction of pilsener press on outbreak of The World War I. Work itself has one opening and one main chapter. In the opening chapter there is a short outline of political situation in Europe, brief biography of the last Habsburků for example František....., and after death of his son Rudolfa, Františka Ferdinanda D'Este, attempt on his in Sarajevo, which happened on June 28 and beginning of The World War I, which affected entire Europe. Homely available literature was used for these chapters, which is excerpted. For the main chapter several newspapers were used, which in this period were published for example Český Denník, Nová Doba, Posel Lidu, Český Venkov. In these were captured all reactions connected with events, which were taking place between June 28 and July 28, by how the newspapers were published and how they were attended to this matter.

Ending of this work is attended to effort of reviewing pilsen press and his display and outline, what information could contemporary reader find there, how much these information were true and how they have handled with censorship, where we can find out their personal or ideological opinion on this enquired period.